

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра географії та туризму

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ГЕОГРАФІЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ РЕФОРМАТСЬКОЇ ЦЕРКВИ
Годор Адрієнн Андріївна

Студентка IV-го курсу заочного відділення
Освітня програма **Географія**
Спеціальність **014 Середня освіта (Географія)**
Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № ____ / 202____

Науковий керівник:

Молнар Йосип Йозефович,
к.г.н., доцент, завідувач кафедри

Завідувач кафедри _____: **Молнар Йосип Йозефович,**
к.г.н., доцент

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2025 року

Протокол № _____ / 2025

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра географії та туризму

Кваліфікаційна робота
ГЕОГРАФІЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ РЕФОРМАТСЬКОЇ ЦЕРКВИ
Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Годор Адрієнн Андріївна
освітня програма **Географія**
спеціальність **014 Середня освіта (Географія)**

Науковий керівник: **Молнар Йосип Йозефович,**
к.г.н., доцент, завідувач кафедри

Рецензент: **Молнар Д. Стефан Стефанович**
PhD, доцент

Берегове
2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕФОРМАТСЬКОЇ ЦЕРКВИ ЗАКАРПАТТЯ	7
1.1. Історія заснування церкви.....	7
1.2. Сучасний стан церкви.....	12
2. БАЗА ДАНИХ І МЕТОДИ	16
2.1. База даних	18
2.2.Методи дослідження.....	18
3. РЕЗУЛЬТАТИ.....	21
3.1. Розподіл громад за кількістю вірників.....	21
3.2. Зміна кількості парафіян у 2017–2023 роках	25
3.3. Рівень хрещень в єпархії	29
3.4. Рівень поховань в єпархії	32
3.5. Частка реформатів у загальній кількості населення	34
3.6. Частка реформатів серед угорського населення	37
4. ВИКОРИСТАННЯ ТЕМИ В НАВЧАННІ ГЕОГРАФІЇ	40
ВИСНОВКИ	42
ПІДСУМКИ.....	43
РЕЗЮМЕ (УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ).....	44
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	45
СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ	47
СПИСОК ФОРМУЛ	48
ДОДАТКИ.....	49
ПОДЯКА	57
ДЕКЛАРАЦІЯ.....	58

Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Földrajz és Turizmus Tanszék

A Kárpátaljai Református Egyházkerület földrajza

Szakdolgozat

Készítette: Hadar Adrienn

BSc, IV. évfolyamos

Középiskolai oktatás (Földrajz) szakos hallgató

Témavezető: Molnár József

PhD, tanszékvezető főiskolai docens

Recenzens: Molnár D. István

PhD, főiskolai docens

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
1. A KÁRPÁTALJAI REFORMÁTUS EGYHÁZ BEMUTATÁSA.....	7
1.1. Az egyház kialakulása	7
1.2. A Kárpátaljai Református Egyházkerület jelene	16
2. ADATBÁZIS ÉS MÓDSZEREK	18
2.1. Adatbázis	18
2.2. Módszerek	18
3. EREDMÉNYEK	21
3.1. Az egyházmegyék gyülekezeteinek lélekszám szerinti eloszlása	21
3.2. A hívek számának változása 2017–2023 között.....	25
3.3. Keresztelési ráta az egyházkerületben	29
3.4. Temetési ráta az egyházkerületben	32
3.5. A reformátusok aránya az összlakosságon belül	34
3.6. A reformátusok aránya a magyarságon belül	37
4. A TÉMA FELHASZNÁLÁSA A FÖLDRAJZ OKTATÁSBAN	40
KÖVETKEZTETÉSEK	42
ÖSSZEFOGLALÁS	43
PE3IOME.....	44
IRODALOMJEGYZÉK.....	45
ÁBRÁK JEGYZÉKE.....	47
KÉPLETEK JEGYZÉKE	48
MELLÉKLETEK.....	49
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	57
NYILATKOZAT	58

BEVEZETÉS

Szakdolgozatom témája a Kárpátaljai Református Egyházkerület földrajza a 2017–2023 időszakban. Tekintve, hogy Kárpátalja vallási összetételét legutóbb az 1941-es magyar népszámlálás mérte fel, minden olyan kutatás, amely ezen a téren fennálló bizonytalanságok csökkentésére irányul, indokoltan tekinthető időszerűnek.

A tervezett kutatásaink előzményeként vizsgáltuk a Kárpátaljai Református Egyházkerület Ungi Egyházmegyéjének demográfiai jellemzőit 2017–2021 időszakban. Akkor, az elemzések alapjául szolgáló statisztikai adatokat az Ungi Református Egyházmegye esperesétől, Balogh Attilától kaptuk meg a 2017–2021-es ötéves időszakra. Majd a következő évben összehasonlító vizsgálatot készítettünk az Ungi és Beregi egyházmegyében történő változásokról a 2017-2022-es időszakra. Az adatokat statisztikailag feldolgoztuk, a szemléletesség és az átláthatóság érdekében térképeken ábrázoltuk, majd elemeztük.

Célunk, hogy az Ungi és Beregi Református Egyházmegye után, most a Máramaros – Ugocsa Református Egyházmegye gyülekezetein belül zajló változásokat lekövezzük, a vizsgált egyházmegyéket összehasonlítsuk, és átfogóbb képet nyújthassunk immár az egész Kárpátaljai Református Egyházkerületről.

Munkánk során a begyűjtött és összesített statisztikai adatok felhasználásával szeretnénk feltárni azokat a változásokat, amelyen az Ungi, Beregi és Máramaros–Ugocsa Egyházmegye keresztül ment az elmúlt néhány évben (2017–2023). Ezek az évek igencsak eseménydúsak nevezhetők, amelyek nyomást gyakoroltak az egész társadalomra, beleértve térségünket és a református egyházat is.

A következő főbb adatokat tervezzük megvizsgálni az Egyházmegyékhez tartozó településekre lebontva:

- Az egyházmegyék lélekszáma a 2023-as adatbázis felhasználása alapján.
- A hívek számának változása
- A reformátusok aránya az összlakosságon belül
- A reformátusok aránya a magyarságon belül
- Keresztelések száma és aránya
- Temetések száma és aránya

A kapott eredményeket az átláthatóság és szemléletesség érdekében térképeken és diagramokon jelenítjük meg.

1. A KÁRPÁTALJAI REFORMÁTUS EGYHÁZ BEMUTATÁSA

A Kárpátaljai Református Egyházkerület nem rendelkezik önálló történelemmel az I. világháború befejezéséig, hiszen a háború után létrejött trianoni békeszerződés következtében sok magyarlakta terület, beleértve Kárpátalja és vele együtt nagyszámú református gyülekezetek idegen fennhatóság alá kerültek. Ebből adódóan a református gyülekezetek sorsa is megváltozott (Peyer – Müller, 1994).

1.1. Az egyház kialakulása

Külön kellett megalakulnia a Kárpátaljai Református Egyháznak a Csehszlovák Köztársaság részeként, elszakadva az anyaországtól és az anyaegyháztól. Ennek eredményként létre kellett hozniuk egy saját egyházkerületet (Horkay, 1998).

Amikor az Osztrák-Magyar-Magyar Monarchia az összeomlás széléhez közeledett, Wilson amerikai elnök 14 pontból álló üzenetet intézett a néphez, amelyben hangsúlyozta, hogy a legyőzött népeknek esélyt kell adni a saját fejlődésükre. Sajnos ez a gondolat nem valósult meg a gyakorlatban.

A világ a kommunizmus elterjedésétől félt, és nem engedhette meg az Antant érvényesülését, tehát ebből adódóan az első kettő érvényesült. 1918-ban a magyarok megszállják Kárpátalja egy részét. Románia és Csehszlovákia a forradalom kitörését Magyarországon kihasználja az ellentámadásra. 1919. január 12-én Munkács megszállásával találkoznak a román és a csehszlovák csapatok, és kétfelé osztották Kárpátalját (Csomár, 1940).

A Központi Nemzeti Tanács Kárpátalját Csehszlovákiához csatolja Ungváron, 1919. május 8.-án. Az odacsatolás azonban nem hozta meg a kívánt eredményt Csehszlovákia semmibe vette a kisebbségek jogait.

Kárpátalja államjogi helyzetét az 1920. február 29.-i alkotmány rendezte. Miszerint Kárpátalja Csehszlovák elválaszthatatlan része, és messzemenő önrendelkezési joga van. A cseh állam viszont nem váltotta be a Kárpátalja autonómiájával kapcsolatos ígéreteit.

A Központi Nemzeti Tanács Kárpátalját Csehszlovákiához csatolta Ungváron, 1919. május 8.-án. Az odacsatolás azonban nem hozta meg a kívánt eredményt, mivel Csehszlovákia semmibe vette a kisebbségek jogait.

Kárpátalja államjogi helyzetét az 1920. február 29-i alkotmány rendezte, amely kimondta, hogy Kárpátalja Csehszlovákia elválaszthatatlan része, és messzemenő önrendelkezési joggal rendelkezik. A cseh állam azonban nem váltotta be Kárpátalja autonómiájával kapcsolatos ígéreteit.

Sokan cáfolják, viszont a csehszlovák kormányzat kiemelkedően a közoktatásban, a politikai és kulturális célokban, valamint a szociális területeken is nagy eredményeket ért el (Molnár, 2005). Az írástudatlanság a területen a háború végéig 1930-ra 70%-ról 40%-ra csökkent. Többek között bevezették a közegészségügyi ellátást, a könyvtárak megnyitását és a csehek becsületesen vezették a közhivatalokat, viszont ennek ellenére sem lett jó a kapcsolatuk a helyiekkel (Medgyessy, 2003).

Bereg, Ugocsa, Máramaros és Ung vármegyék feldarabolása következtében a gyülekezetek megszűntek az egyházi járulékok fizetésében. Ez mozgalmat indított el a papság ellen, amelybe görögkatolikusok, ortodox szószólók és szektások is bekapcsolódtak. Az állami propaganda nyíltan támogatta ezt a mozgalmat, felvetve a kérdést, hogy a leszakadt gyülekezetek a Csehszlovákiában maradt tiszai egyházmegyéhez tartozzanak-e, vagy az anyaországhoz kapcsolódjanak, illetve külön egyházmegyeként működjenek tovább (Romsics, 2011).

A trianoni békediktátum eredményeként a magyarországi református egyháztagok száma 2 765 737 főről 799 762 főre esett vissza. Az ország területén az 57 egyházmegyéből 19 teljes és 10 csonka, a 2086 anyaegyházból 1010, a 2063 lelkészből 1035, az 1753 elemi iskolából 1117, az 5 óvodából 2, a 3215 tanárból 2252, a 27 gimnáziumból pedig 18 maradt (Bíró et al., 1949).

A Csehszlovákiához csatolt Kárpátaljára közel 70 gyülekezet, összesen 65 000 fővel került. A területvesztés következtében a Magyarországi Református Egyház két egyházkerülete, a Tiszántúli és a Tiszáninneni volt érintett. A Tiszántúli Egyházkerület beregi egyházmegyéjének 42 anya- és egy leányegyháza, valamint a máramarosugocsai egyházmegye 23 anya- és 1 leányegyháza kivált az anyaországi irányítás alól (Peyer – Müller, 1994).

A Tiszáninneni Egyházkerület ungi egyházmegyéjéből 12 egyházközséget választottak ki, ezek a közösségek korábban jogilag a Szlovéniai Tiszáninneni

Egyházkerület ungi egyházmegyéjéhez tartoztak, ugyanakkor politikailag Ungvárhoz tartoztak.

Az egyház anyagi alapja és szervezete is egyaránt összeomlott. A kormány megkezdte tárgyalásait az egyházakkal annak érdekében, hogy létrehozzanak egy önálló, az anyaországtól független egyházi szervezetet. Ez egy nagy lépés volt, mely komoly kérdéseket vetett fel az elszakított egyházmegyek vezetői számára. Eközben a beregi egyházmegyében hosszú idő után, (26 hónapnyi szünet után), csak 1920. november 25-én tartottak közgyűlést. A problémák és nézeteltérések miatt Bertók lemondott esperesi tisztségéről. Senki sem vállalta az új tisztség betöltését, így Bertók kénytelen volt folytatni a munkáját az egyházmegye élén (Csáthy, 1919).

Az egyházi élet megbénulása nem volt meglepő, hiszen a területvesztés hirtelen sújtotta az egyházmegyét. Tovább bonyolította a helyzetet Podkarpatszka Rusz első éveinek ingatag politikai helyzete, ami természetesen kedvezőtlenül hatott az egyházi tevékenységre. Hosszú ideig bizonytalanság övezte a hovatartozás kérdését, és nehéz volt dönteni egy önálló egyház létrehozásáról (Fodor, 2019).

1920. december 21-én Kassán tartott közgyűlésen megalakult a Szlovenszkói Tiszáninnyi Egyházkerület, melynek első püspöke Czinke István lett. Az egyházkerület ügyeinek rendezésére alakult bizottság egy ideig a kárpátaljai két egyházmegyét is képviselte. A minisztériummal folytatott tárgyalások során világossá vált, hogy az autonómia, a vallásszabadság és az állami támogatás biztosítása érdekében nemcsak az önálló egyházi szervezet létrehozását kéri, hanem a lelkészek és gondnokok hűségesküjét is megkövetelik (Csomár, 1940).

A beregi, illetve a máramaros–ugocsai egyházmegyek csatlakozását a szlovenszkói egyházkerülethez, Czinke István levelében óhajtotta. Azonban a vezető tisztségviselők nem akartak önállóan dönteni egyházmegyékük jövőjéről.

Néhány héttel később, 1920 decemberében, a Kassán megjelenő Esti Újság közzétette a kormányzóság tanügyi vezetőségének hirdetményét, amelyben felszólították az egyházi tisztségviselőket, hogy december 31-ig tegyék le a hűségeskü. Az újsághirdetés magánúton már december 30-án eljutott Bertókhoz. Az esperes másnap, december 31-én egy

levélben reagált az olvasottakra, és arra kérte a kormányzót, hogy az autonómiájuknak megfelelően rendezzék a hűségeskü kérdését.

Bertóknak esperesként december 27-én 10 órakor kellett volna letennie a hűségesküt. Bár a meghatározott időben és tolmács kíséretében megjelent az alkormányzónál, az alkormányzó Pesek tanügyi referenshez irányította őt, aki azonban nem volt otthon. Bertók ezután a helyetteséhez ment, aki szintén nem tudott semmit az ügyről, így az egyházügyi referenshez küldte, ahol azt a tájékoztatást kapta, hogy minden lelkésznek egyénileg kell letennie a hűségesküt. Ennek következtében a fogadalomtétel elmaradt. Az ilyen körülmények között felmerülő kérdéseket nehéz volt megoldani. Ezért, amikor Bertók értesült arról, hogy Beneš január elsején Munkácson lesz, írásban adta át sérelmeiket neki. Kérelmében kiemelte a református ügyosztály felállításának fontosságát, amelyet szakértőkből álló csoportként képzelt el (Fodor, 2019).

Nem sikerült megállapodásra jutni a közös bizottság 1921. január 19-i ülésén sem: az egyházmegyék a várakozás mellett döntöttek. Ezt a döntést alátámasztotta egy pár nappal később érkezett levél a szlovenszkói tiszáninnyi püspökségtől, amelyben tájékoztatták az esperesi hivatalt, hogy a kormányzó válaszolt a benyújtott memorandumra. A válaszban a kormányzó kijelentette, hogy Podkarpatszka Ruszban a református egyháznak külön kell szervezkednie. Így a csatlakozás kérdése okafogyottá vált.

Az új egyházkerület megalakításának terve továbbra is napirenden maradt. Ennek érdekében 1921. augusztus 2-án újabb tanácskozást tartottak Beregszászban, ahol a kárpátaljai három egyházmegye képviselői gyűltek össze. Biki Ferenc, az ugocsai esperes, felszólalt az önálló kerület megalakításának érdekében. A résztvevők azonban nem jutottak egyetértésre. Néhányan Biki esperest támogatták, hogy minél hamarabb csatlakozhassanak a másik két egyházkerülettel közösen tartandó zsinati munkálatokhoz (Fodor, 2019).

Sokan azonban a kérdés halasztása mellett döntöttek, és ezt az álláspontot tartották a közgyűlés végéig is. A bizottság 1921. november 29-i ülésén Bihary Lajost választották elnökké. Ezt követően Bihary körlevélben fordult a kárpátaljai gyülekezetek presbitériumaihoz, hogy döntsenek az új kerület megalakításáról. A többség támogatta a Kárpátaljai Református Egyházkerület megalakítását, ezért Bihary meghívta a gyülekezeteket az alakuló gyűlésre, amelyet 1922. október 31-én tartottak Beregszászban. Egyelőre azonban csak egy ideiglenes elnökséget választottak Biki Ferenc rangidős esperes

és Ráthonyi Ákos vezetésével, valamint létrehoztak egy újabb bizottságot. Ez a bizottság feladatai közé tartozott a kormánnyal folytatott tárgyalások révén az állami támogatás biztosítása, a költségvetés elkészítése, valamint a 12 ungi egyházmegyei egyházközség hovatartozásának rendezése (Peyer – Müller, 1994).

Az önálló egyházkerület kialakításának útjában továbbra is a hűségeskü kérdése állt, amelyet 1922-ben a beregi egyházmegye 12 lelkésze nem tett le, mivel elutasították az állampolgárság kötelező érvényét. Az állampolgárság megszerzése egyébként sem volt egyszerű, ráadásul néhány lelkész sem tartózkodási, sem munkavállalási engedéllyel nem rendelkezett.

Az önálló egyházkerület megalapításával kapcsolatos ügyek fokozatosan tisztázódni kezdtek, miközben a kormány is egyre inkább támogatta az állami segítségnyújtást ezen a téren. Ugyanebben az időszakban már folyamatban volt a Kárpátaljai Ungi Egyházmegye megalakulása is. Ekkor, 1923. március 8-án Biki összehívott egy gyűlést Beregszászban, ahol hivatalosan is megalakították az egyházkerületet, és kiírták a vezető pozíciók betöltésére szolgáló választást. A Kárpátaljai Református Egyházkerület első közgyűlését 1923. június 7-én tartották Munkácson, ahol beiktatták a választott tisztségviselőket. Bertókot, a beregi egyházmegye korábbi esperesét választották meg püspökké. A püspöki beosztásban 1939. november 2-ig szolgált, amikor az egyházkerület területét visszacsatolták (Fodor, 2019).

Így dátum szerint 1923. június 7-én alakult meg a Kárpátaljai Református Egyház. A Tiszáninneni Egyházkerület Ungi, a Tiszántúli Egyházkerület Beregi és Máramaros – Ugoccai egyházmegyék alkották (Horkay, 1998).

A zsinati – presbiteri elv szerint alakult meg három egyházmegyéből: Bereg, Ugocsa és Ung (Dupka, 2000).

Az egyházmegye felépítése szempontjából a református egyház alulról felfelé építkezik, alapegysége tehát az egyházközség. Az egyházmegye települései közül mindegyik a Bereg vármegye területén található volt egészen a trianoni békediktátumig. Az anyaegyházakon kívül rendelkezett egy leányegyházzal (Fejércsével, amely Hete filiája volt), két missziói körrel (Munkács és Bilke), társegyházzal Ugornya és Gergelyi területén, valamint több szórványegyházközséggel (Peyer – Müller, 1994).

A három egyházmegye összesen 77 gyülekezetet foglalt magába, amely 65 ezer gyülekezeti tagból, 76 lelkész és 5 segédlelkészből tevődött össze, illetve három filiából és három missziós egyházközösségből (Botlik, 2005).

A lelkészek és tanítók állományában folyamatos változások történtek, amelyeket részben a világháborús események, másrészt a trianoni békeszerződés utáni politikai helyzet befolyásolt. Néhányan elhagyták az egyházmegyét, és több lelkészi állás haláleset miatt üresedett meg. Ezek a pozíciók természetesen pótolásra szorultak, azonban a háborús időszakban ez sokszor nehézségekbe ütközött (Peyer – Müller, 1994).

A vizsgált időszakban összesen 44 református iskola működött egyházközségekben, azonban csak az alábbi 14 településen folyt zavartalanul a tanítás: Asztély, Beregdaróc, Dercen, Fornos, Halábor, Harangláb, Hetyen, Kisbégány, Márokpapi, Szernye, Tiszaadony, Tiszakerecseny, Tiszaszalka és Jánd.

Az izsnyéti kör fő problémája a járvány volt, ami miatt több iskolát kellett rövid vagy hosszabb ideig bezárni. Kajdanóban, Rákoson és Dávidházán az iskolákat még október elején sem nyitották ki, míg Dercen község iskoláját csak október 20-án nyitották újra. Ennek ellenére pozitívként megemlíthető, hogy minden iskola felszerelése teljes volt.

Nagymuzsalyi kör jelentését Csáfordy Ferenc, a kör körlelkésze nyújtotta be. A jelentés szerint szeptember 15-ig minden gyülekezetben elindult a tanítás. Ám Csetfalván egy kolera betegség miatt október 4-én az iskolát bizonytalan ideig bezárták.

Továbbá megvalósult a beregsomi-, makkosjánosi-, tiszakerecsenyi-, illetve csarodai körben is a beiskolázás.

A világháború kihívásai súlyosan érintették a tanügyet is. Több mint harminc tanító és kórusvezető vonult be katonai szolgálatba, ami nehézségeket okozott a helyettesítésben. Ennek következtében sok helyen szünetelt az iskolai oktatás. Járványok törtek ki több helyen, és az átvonuló katonaság iskolákban kapott szállást. Problémák merültek fel a statisztikai adatok beszolgáltatásával is, mivel több egyház nem küldött be információkat. 1915-ben csak néhány körlátogatói kör - bótrágyi, izsnyétei, makkosjánosi és csarodai - küldte be a jelentésüket (Fodor, 2019).

1927-ig a hatalom elhalasztja a református egyház anyagi támogatásának megadását. Számos iskolát államosítanak az egyházvezetők bevonása nélkül. A magyar lelkészeknek

nem automatikusan biztosítják az állampolgárságot, és a csehszlovák állam nem ismeri el az egyház vezetőségét (Geletei, 2013).

Nyugat-európai testvéreink (pl.: Svájc és Hollandia) segítséget nyújtottak a református egyháznak. Ennek eredményeként Losoncon létrejött a teológiai képzés központja, és lehetővé vált iskolák és szeretetintézmények (például árvaházak és idősök otthonai) létrehozása és fenntartása. Ugyanebben az időszakban súlyos veszélyt jelentettek az egyházra a szekták, különösen a Jehova tanúi, akik erősödtek. Az ateista gondolkodás a szektákban az egyház megsemmisítését célozta, és támogatta azokat. Ez idő alatt létrejött a "Napkeleti Baráti Kör" Kárpátalján, mint egy ébredési mozgalom, amely az öntudatos, Ige alapú református nevelést tűzte ki célul az egyházon belül. A református egyháznak 90 temploma és számos imaháza volt, amelyeket több mint 100 lelkipásztor és hitoktató szolgált. Emellett kántortanítókat is foglalkoztattak, akik kántori feladatokat láttak el az egyházban.

Eközben 1938-ban megkötötték az I. bécsi döntést, majd 1939. március 15-én Kárpátalja visszakerült Magyarországhoz (Gulácsy, 2000).

Az új körülmények között öt év telt el, majd a Tiszántúli Egyházkerület része lett újból Kárpátalja reformátussága. A második világháború zajlásának ellenére ezt az időszakot az egyházépítés dőszakának nevezik (Horkay, 2017).

A kárpátaljai reformátusok számára a második világháború utáni átmeneti korszaka 1946 januárja és 1949 decembere között zajlott. Ez alatt a négy év alatt a zsinat-presbiteri elv szerint építkező reformátusság megítélése sokszor változott (Kiss – Lányi, 2021).

A második világháború után: 1944 októberében a szovjet csapatok bevonulása után ismét hatalmas károk érték a kárpátaljai egyházat, és az egyházi élet szinte teljesen megbénult. November közepén több mint 40 ezer magyar férfi, akik 18 és 55 év közöttiek voltak, kerültek deportálásra vidékünkéről, és kényszermunkatáborokba hurcolták őket. A szovjet hatóságok elkobozták és államosították a parókiákat, az egyházi iskolákat és könyvtárakat, négy egyházi nyomdát bezártak, és több templomot is bezártak. Az egyház elvesztette jogi státuszát, és teljesen védtelenné vált. Az egyházi struktúra gyakorlatilag megszűnt létezni. A gyülekezetek csak állami engedéllyel működhettek. Az evangelizálás, a hittanoktatás és minden egyházi szolgálat tilos volt a templomon kívül (kivéve a temetések). A lelkészek mozgása is korlátozott volt. A Biblia, valamint a vallásos irodalom

nyomtatása, terjesztése és importálása is tiltott volt. Totális ateista propaganda terjedt. Számos lelkész deportálásra került vagy mártíromságot szenvedett. A külső kapcsolattartás lehetőségei korlátozottak voltak (Geletei, 2013).

1948 nyaráig az egyházi élet zavartalan és szabad volt, kivéve néhány személyes támadást és az egyházi épületek, parókiák elvételét, főleg ott, ahol a lelkész menekült el. Először azokat érintette a felszámolás, akik korábban politikai tevékenységet folytattak (bírók, előljárók). 1944 novemberében a magyarlakta vidékekről minden 18 és 50 év közötti férfit elvittek háromnapos munkára, de sokan még az úton vagy a gyűjtőlágerekben haltak meg.

A lelkészek kivételt képeztek, azaz itthon maradhattak, viszont így is nagyon sok nehézségbe ütközött az egyház. Lecsökkent a gyülekezetek lélekszáma, az egyházi járulékok kifizetése is gondot okozott a családfők távolléte miatt, illetve a presbitérium helytállása is akadozott, mivel nagyrészüket a szolvyai gyűjtőtáborban sínylődött (Orbán, 2008).

A Központi Statisztikai Hivatal becslése szerint körülbelül 600 ezer magyar katona került szovjet fogságba. Ez a szám figyelembe veszi a szovjet területeken, a magyarországi harcok során, valamint az 1945. márciusi-áprilisi visszavonulás időszakában, illetve német területeken történt eseményeket (Sark, 2007).

Az 1947-es évben történt egy fontos esemény. A Baráti Kör vezetősége, felismerve a helyzet súlyosságát és a jövő kilátásait, levelet írt Sztálinnak. Ebben a levélben kérésüket és figyelmeztetésüket fogalmazták meg, az Úr szavára támaszkodva. Erről a levélről sokat beszéltek a református közösségekben.

Bár az emberek igyekeztek megtartani a hagyományokat, és Isten kegyelméből megőrizni magyarságukat, a lelkészek és hitoktatók folyamatosan aggódhattak, hogy a megtartott alkalmakért felelniük kell majd. Sok lelkész vállára hatalmas büntetések nehezedtek, akik gyermeküket megkeresztelték vagy a templomba vitték. Ezekért az apró cselekedetekért akár azonnali munkahelyi elbocsátás is járhatott.

Hamarosan letartóztatták a levélírók közül Horkay Barnát és Zimányi Józsefet, majd Simon Zsigmondot és Fekete Gyulát. Ezt követően, 1949. március 19-én, további hat személyt tartóztattak le: Pázsit Józsefet, Györke Istvánt, Asszonyi Istvánt, Huszti Bélát, Kovács Zoltánt, és engem, Gulácsy Lajost. A vádak ellenünk: szovjetellenes tevékenység, a

néphatalom megdöntésére tett kísérlet, az emberek félrevezetése és különösen a fiatalság körében folytatott szovjetellenes propaganda (Geletei, 2013).

A görög katolikus egyház felszámolása úgy történt, hogy a lelkészeket az ortodox egyházhoz való csatlakozásra kényszerítették. Akik ellenálltak, azokat a "népbíróság" 25 év kényszermunkára ítélte, amit többnyire az északi sarkkörön túli vagy ritkábban karagandai munkatáborokban kellett letölteniük (Medve, 2003).

Az 1950-es (kiemelkedően 1956) évek a Kárpátaljai Református Egyház történetének egyik legválságosabb időszaka volt, hiszen a szovjet vallásellenes politika teljes elnyomást gyakorolt az egyházi életre. A református egyház intézményes működése tulajdonképp ellehetetlenült: a lelkészképzés megszűnt, az egyházi adminisztrációt betiltották, a püspöki hivatal működése egyáltalán nem volt engedélyezett, és az állam folyamatosan szemmel tartotta a gyülekezetek tevékenységeit (Lehoczky – Molnár D., 2017).

A 70-es években Kárpátalja 81 gyülekezetében mindössze 20 lelkész tevékenykedett, és a lelkészek számát nem lehetett növelni.

A rendszerváltást követően az egyház lehetőséget kapott arra, hogy lelkészjelölteket képezzen a magyarországi és kolozsvári teológiákon, és újraindíthatta a hitoktatást. 1989-re a gyülekezetek száma 86-ra növekedett (Peyer – Müller, 1994).

A kárpátaljai református egyház a 20. század zűrés évtizedeiben is megőrizte nemzetének megtartó szerepét. A szovjet hatalom alatt, kiemelkedően az 1944 utáni időszakban, számos egyházi vezetőt internáltak, templomokat zártak be, az egyházi oktatást ellehetetlenítették. Ennek ellenére a gyülekezetek eltitkolva működtek tovább, a papok – gyakran hivatalos engedély nélkül – szolgáltak, sokszor saját lakásaikon tartottak istentiszteletet, keresztelőt vagy úrvacsorát (Molnár D., 2023).

Miután átvették a kommunisták a hatalmat, a vallási közösségeket súlyos korlátozások érték, a lelkészek tevékenységét ellenőrizték vagy ellehetetlenítették, és a vallásos nevelés szinte teljesen kiszorult a közéletből (Józan, 1989).

Súlyos anyagi károk érték a lakosságot a Szovjetunió felbomlása után. A rubel elértéktelenedett. 1991-ben Ukrajna függetlenedett Oroszországtól, ami gazdasági

összeomlást hozott. A gazdaságok a megszűnt kapcsolatok és nyersanyaghiány miatt csődbe mentek. A magyar lakosság nagy része, amely addig is éhbérért dolgozott a kolhozokban, munkanélkülivé vált.

Alkotmány garantálja az egyház függetlenségét Ukrajna különválása után, és az állam nem avatkozik az egyház belügyeibe. 1991-ben a Kárpátaljai Református Egyház szabad választásokat tartott, és helyreállította a zsinati-presbiteri egyházkormányzást. A három egyházmegye espereseikkel, valamint a püspökkel és a zsinati tanáccsal, amely 20, fele részben lelkészekből és fele részben világiakból álló taggal működik, újraindította a tevékenységét. Az egyház legfelsőbb szerve a 20 fős zsinat, amely a zsinati-presbiteri elvek szerint működik. Az egyház jelenleg is három egyházmegyéből és gyülekezetekből áll (Szanyi, 2004).

Kárpátalja vallási sokszínűsége megmutatja, hogy a vallás nemcsak hitbeli, hanem közösségi identitásképző szereppel is rendelkezett a többnemzetiségű arculatnak köszönhetően. Az egyházak intézményhálózata – templomok, iskolák, gyülekezetek – fontos szerepet játszott a helyi társadalom kialakulásában (Kocsis, 2016).

1.2.A Kárpátaljai Református Egyházkerület jelene

A mai Kárpátalja, hivatalosan Ukrajna Kárpátontúli Területe, magába foglalja az Északkeleti-Kárpátok magas hegyvonulatának vízválasztójától nyugatra lejtő, nagyrészt erdőségekkel borított felvidéki részt (Verhovina), valamint a délnyugati lankák lábánál elterülő, a magyar Alföldbe nyúló síkvidéki övezetet, nagyjából a Tisza vonalától északkeleti irányban (Botlik, 2005).

Ez a vidék ma északon Lengyelországgal, nyugaton Szlovákiával, délnyugaton Magyarországgal, délen pedig Romániával határos. Kárpátalját Ukrajna lvovi és ivano-frankivszki területeitől az Északkeleti-Kárpátok magas, korábban szinte átjárhatatlan hegyvonulata választja el. Az első világháború végéig a történelmi Magyarország határa ezen a vízválasztó vonalon húzódott, amelyen túl a Habsburgok galíciai tartománya, majd 1920-tól Lengyelország terült el (Zseliczky, 1998).

Ezen a területen helyezkedik el a mai Kárpátaljai Református Egyházkerület, amely három egyházmegyéből áll: a Beregi, az Ungi, valamint a Máramaros-Ugocsi egyházmegyéből.

A gyülekezeti testvérkapcsolatok és határmenti regionális együttműködések újjáélesztését elősegítette a 2000-es évek európai integrációs hulláma. 2004 óta a Kárpát-medencei református egyházak, egyházkerületek és egyházmegyék vezetői rendszeresen találkoznak a Generális Konvent nevű testület keretében. Együttműködésük fontos mérföldköve volt a 2009. május 22-i debreceni közös zsinat, ahol elfogadták az egységes Magyar Református Egyház alkotmányát (www.reformatusegyhaz.hu/egyhazunk/).

A következőképpen írta le az egyházkerület jelenlegi helyzetét, a legfrissebb, 2023-as adatok szerint Zán Fábián Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke:

A Kárpátaljai Református Egyháznak 108 gyülekezete van, összesen 58 723 regisztrált taggal. Ebből 47 202-en szerepelnek a választói névjegyzékben, míg 11 521-en kiskorúak. A Máramaros-Ugocsa Református Egyházmegyében a legnagyobb gyülekezet a viski, 1925 taggal, a legkisebb pedig az újlaki, 70 taggal. Rahón egy 40 tagú szórványgyülekezet található. A Beregi Református Egyházmegyében a derцени gyülekezet a legnagyobb, 2132 taggal. A kijeви kihelyezett gyülekezet 14 taggal szintén ide tartozik. Az Ungi Református Egyházmegyében Nagydobrony a legnépesebb gyülekezet, 4930 taggal, míg a legkisebb a szolyvai, 36 taggal (Lajos, 2023).

A református gyülekezetek rendszeresen tartanak istentiszteleteket, bibliaórákat és evangelizációs alkalmakat. Minden gyülekezetnek van saját lelkipásztora, és évente nyári gyermekheteket szerveznek. Kárpátalján emellett szenvedélybeteg-mentő missziók, családsegítő programok, konfirmációs hétvégék, valamint csendes délutánok és hetek is várják azokat, akik hit és vallás által szeretnék javítani életüket (Geletei, 2013).

2. ADATBÁZIS ÉS MÓDSZEREK

2.1. Adatbázis

Adatbázisomat az Ungi Református Egyházmegye vizsgálásakor a korábbi esperestől, Balogh Attilától kaptam, míg a Beregi Református Egyházmegye adatbázisát a Kárpátaljai Református Egyházkerület Püspöki Hivatalától, mely a 2017-2021 adatait tartalmazza, majd ezt bővítettem az egész egyházkerületre a 2023-as adatokig, beleértve Máramaros – Ugocsa Egyházmegyét is. Ezek az adatsorok egy-egy éves bontásban mutatják be a gyülekezetek alapadatait. Ezek a következők: a gyülekezetek nevei, teljes létszáma, a születések (keresztelők) száma, hittanórát látogató gyerekek száma, konfirmáltak, házasságkötések, úrvacsorázók, istentiszteleten résztvevők és temetések száma, illetve a bibliaórákon résztvevők száma.

A hét különböző évre felbontott adatbázisokat Microsoft Office Word-dokumentum formájában kaptam meg, táblázati rendszerben, melyeket később átkonvertáltam Excel-táblázatokba. Problémaként merül fel, hogy egyes településeknél egy-egy táblázati cella nem rendelkezik információval, melynek okai a következők: az adott gyülekezetek nem készítettek évi összesítést az egyház történéseivel kapcsolatosan, vagy tényleg nem volt az adott éven keresztelő, születés stb.

A munkámban való számításokat tehát a 2017-2023-as éveket tartalmazó, Kárpátaljai Református Egyházkerület Ungi-, Beregi- és Máramaros – Ugocsa Egyházmegyéjének Esperesi Hivatalától származó adatbázisra alapoztam.

2.2. Módszerek

A térképi ábrázoláshoz a QGIS térképszerkesztő programmal dolgoztam, mely által csak azon járásokat és településeket tüntettem fel és határoltam el, amelyek a Kárpátaljai Református Egyházkerülethez tartoznak, egyházmegyékre bontva.

Az egyházmegyék és egyházközségeket területet elhatároltam. Az egyházmegyék gyülekezetei kör szimbólumokkal vannak jelölve, a számításoknál ezek a körök különböző formában jelenhetnek meg. A szimbólumok mellett a gyülekezetek nevei számokkal vannak helyettesítve, ezeknek a feloldása a mellékletben található, térkép és táblázat formájában (**1. számú melléklet**).

A Kárpátaljai Református Egyházkerülethez tartozó települések lakosságát különböző méretű kördiagram segítségével tüntettem fel, a lélekszámoknak megfelelő arányában megnagyítva.

A munkám során vizsgáltam:

a) A Kárpátaljai Református Egyházmegyék lélekszáma a 2023-as adatbázis felhasználása alapján.

b) A hívek számának változása 2017-2023 között – itt színezési módszert alkalmaztam, melynek lényege, hogy a kiszámított arányokat tizenegy csoportra osztottam fel a nagyobb töréspontoknál, és eltérő színek szerint színeztem az átláthatóságra tekintettel.

$$Lv = \frac{(Rsz1 - Rsz2)}{Rsz2} * 100\%$$

2.1.

Ahol:

Lv – Lélekszám változás százalékban

Rsz1 – Reformátusok száma 2023-as adatok szerint

Rsz2 – Reformátusok száma a 2017-es adatok szerint

c) Keresztelési ráta – a reformátusok számán belül lett kiszámítva, majd térképen a szivárványszínezési módszer alapján ábrázolva a szemléletesség érdekében.

$$Krata = \frac{Ksz}{Rsz} * 1000$$

2.2.

Ahol:

Krata – Keresztelési ráta

Ksz – Keresztelők száma

Rsz – Reformátusok száma

d) Temetési ráta – a reformátusok számának- és a temetések számának 7 évre vonatkozó átlagát kiszámítva osztottam el, majd szoroztam 1000-rel. Így eredményként megkaptam, hogy 1000 fő reformátusra hány születés és halálozás jut.

$$Trata = \frac{Tsz}{Rsz} * 1000$$

2.3.

e) A reformátusok aránya az összlakosságon belül –

$$Ra = \frac{Rsz}{Tlsz} * 100\%$$

2.4.

Ahol:

Ra – Reformátusok aránya

Rsz – Reformátusok száma (2017-es adatsor)

Tlsz – Települések lakosságának száma (2001)

f) A reformátusok aránya a magyarságon belül –

$$Ra = \frac{Rsz}{MsZ} * 100\%$$

2.5.

Ahol:

Ra – Reformátusok aránya

Rsz – Reformátusok száma (2017-es adatsor alapján)

MsZ – Magyarok száma (SUMMA:2017)

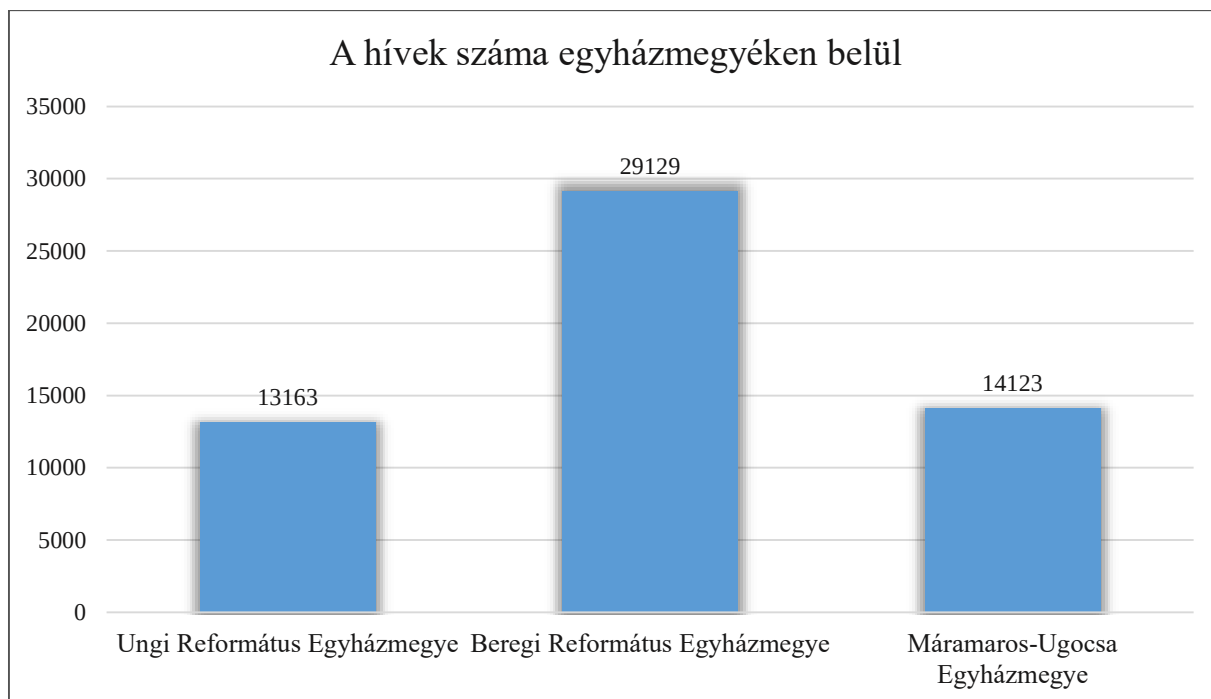
3. EREDMÉNYEK

Az Ungi Református Egyházmegyéhez tartozó 24 gyülekezet az Ungvári járásban, Kárpátalja nyugati részén helyezkedik el. Kivételt képez Szolyva települése, mely a Munkácsi járásban található. A Beregi Református Egyházmegyéhez tartozó 52 gyülekezet többsége a Beregszászi járásban helyezkedik el. Kivéve Bilke települése, mely a Huszti járásban található, illetve Munkács városa, valamint Dercen, Fornos, Izsnyéte gyülekezetei, melyek a Munkácsi járásban találhatóak. Míg a Máramaros – Ugocsa Egyházmegye 31 gyülekezettel rendelkezik, melyek zömében a Beregszászi járásban helyezkednek el. Kivételt képez Técső és Szlatina gyülekezetek, melyek a Técsői járásban helyezkednek el, Rahó városa, mely a Rahói járás székhelye, továbbá Visk települése, amely a Huszti járáshoz sorolandó.

3.1. Az egyházmegyék gyülekezeteinek lélekszám szerinti eloszlása

A lenti diagramból látható (**1. ábra**), hogy a 2023-as adatok szerint a Beregi Református Egyházmegyében 29129 tag van regisztrálva, míg a Máramaros – Ugocsa Egyházmegye több, mint a felével, 14123 fővel lemarad, míg a legalacsonyabb összlétszámmal az Ungi Református Egyházmegye rendelkezik, amely 13163 fő. Ennek oka, a magyar határtól való távolság és a magyar nemzetiségűek számának csökkenése. Azok a magyarok, akik közel élnek a magyar határhoz – akár a vegyes házasságoknál is – református szülőként, református templomban keresztelik gyermekeiket, míg a Máramaros – Ugocsa- és Ungi Református Egyházmegyében a magyarok asszimilációja miatt már egyre csökken a reformátusok száma. Tehát a pravoszláv vallásúak dominálnak.

Három egyházmegye alkotja tehát az egyházkerületet (Ungi, Beregi és Máramaros – Ugocsa Egyházmegyék), amelyek Kárpátalja 6 járásán belül (Ungvári, Munkácsi, Beregszászi, Rahói, Técsői és Huszti járások) 107 gyülekezetet tart számon. Ide soroltam Kárpátalja több településén működő roma gyülekezeteket, mert a kapott adatsorokban szerepelnek, viszont mivel számadataik hiányosak és megbízhatatlanok, ezért a statisztikai számításokban és a térképi ábrázolásoknál nem szerepelnek. A roma gyülekezetek bevonása torzíthatná az eredményeket.

1. ábra. A hívek száma az egyházmegyéken belül a 2023-as adatok szerint

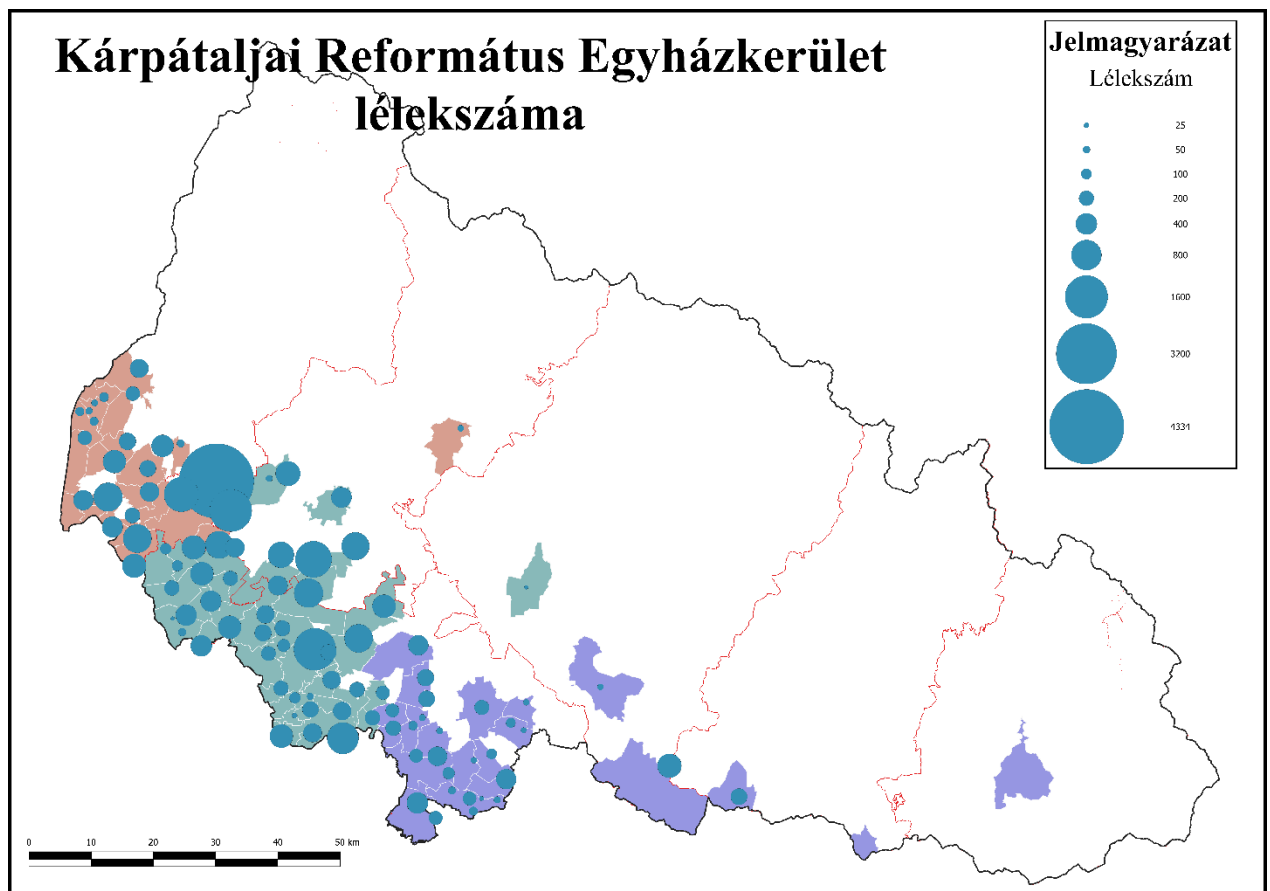
Méreteikben és híveik számában is eltérnek egymástól az Ungi és Beregi Református Egyházmegyéhez tartozó gyülekezetek. Ennek okaként szolgál, hogy eltérő időben alakultak meg a gyülekezetek, hiszen vannak olyan települések, melyek több száz éve rendelkeznek református közösséggel, templommal, mint például Nagydobrony illetve Csongor, ellenben vannak olyan települések, ahol csak nemrég alapítottak egyházközséget, 20-30 évvel ezelőtt, mint például Szolyván.

Az Ungi Református Egyházban, elhelyezkedésüket tekintve délre találhatóak a nagyobb gyülekezetek, míg Ungvár városa közelében, az egyházmegye északi részére a kisebb lélekszámmal rendelkező gyülekezetek a jellemzőek (**2. ábra**). Ennek oka, hogy az északon lévő települések kisebbek és kevesebb létszámmal rendelkeznek, tehát a reformátusok aránya is egyértelműen kisebb. Az Ungvári járásban a görögkatolikus felekezet dominál, melyet egy friss, 2022-es kutatás támaszt alá. A felmérés eredményei szerint Kárpátalján összesen 34 gyülekezetben működik egynél több görögkatolikus egyházközség, a megyében pedig Ungvár és Munkács városa emelkedik ki, és ebből 19 egyházközséget foglal magába (Tóth – Fodor – Beghauer, 2022).

A városi lakosok körében sokkal magasabb a római katolikusok, az ortodoxok és az ateisták/felekezet nélküliek száma, a falusiak között pedig a reformátusoké (Molár – Kovály – Tátrai, 2024).

Az összlétszámot tekintve az Ungi Református Egyházmegyében kiemelkedik Nagydobrony községe, hiszen 4883 főve a legnagyobb lélekszámmal rendelkezik. A legkisebb pedig, a már említett gyülekezet Szolyva, mely csupán 37 gyülekezeti tagot foglal magába. A legkisebb és legnagyobb gyülekezet között lélekszámban tehát hatalmas, több mint 4800 fő eltérés van.

Csongor község 1620 taggal, illetve Kisdobrony község 1100 taggal, kiemelkedőnek tekinthetők, mivel református gyülekezeteik tagjai meghaladják az 1000 főt, viszont a többi gyülekezetre az 1000 fő alatti számok jellemzőek.

2. ábra. A Kárpátaljai Református Egyházkerület lélekszáma a 2023-as adatok szerint

A Beregi Református Egyházmegyében elhelyezkedésüket tekintve északon találhatóak a nagyobb gyülekezetek, míg Beregszász városa közelében, az egyházmegye délnyugati részére a kisebb lélekszámmal rendelkező gyülekezetek a jellemzőek. Ennek oka, hogy az északon lévő települések nagyobbak és több létszámmal rendelkeznek, tehát a reformátusok aránya is egyértelműen nagyobb. Beregszász környékén pedig más felekezetek dominálnak, melyek közül a görögkatolikus kiemelendő.

A térképi ábrázoláson Beregszász városa van a legnagyobb lélekszámmal feltüntetve, mely abból adódott, hogy a városhoz tartozó Bulcsú és Beregardó gyülekezeti tagjait is hozzáadtuk, így összesen 2627 lélekszámmal a legnagyobb gyülekezetként emelkedik ki. A Beregi Református Egyházmegyében az összlétszámot tekintve Dercen községe emelkedik még ki, hiszen 2057 fővel a második legnagyobb lélekszámmal rendelkezik.

A nagyobb lélekszámmal rendelkező települések közé sorolandó Mezővári 1545 taggal, Gát több mint 1300taggal, Fornos és Nagyberg több mint 1200 taggal, illetve Izsnyéte és Szernye több mint 1000 taggal, mivel református gyülekezeteik tagjai meghaladják az 1000 főt, ám a többi gyülekezetre az 1000 fő alatti számok jellemzőek.

Bilke község 24 taggal legkisebb gyülekezetek közé tartozik. Illetve Kuklya község 15 taggal nem került fel a térképi ábrázolásra, mivel nagyon kevés lélekszám jellemzi.

A Máramaros-Ugocsa Református Egyházmegyében a nagyobb lélekszámú gyülekezetek jellemzően a Tisza mentén helyezkednek el, jellemzően a déli és középső részeken. Kiemelkedik Visk (1576 fő), Nagypalád (1237 fő), Péterfalva (1032 fő), Salánk (1113 fő) és Szőlősgyula (1110 fő), mely települések lélekszáma meghaladják az 1000 főt. Ezek a települések általában nagyobb református közösségekkel rendelkeznek, ami a magyar lakosság jelentős arányával és akár a több száz évre visszanyúló református község megalakulásával magyarázható.

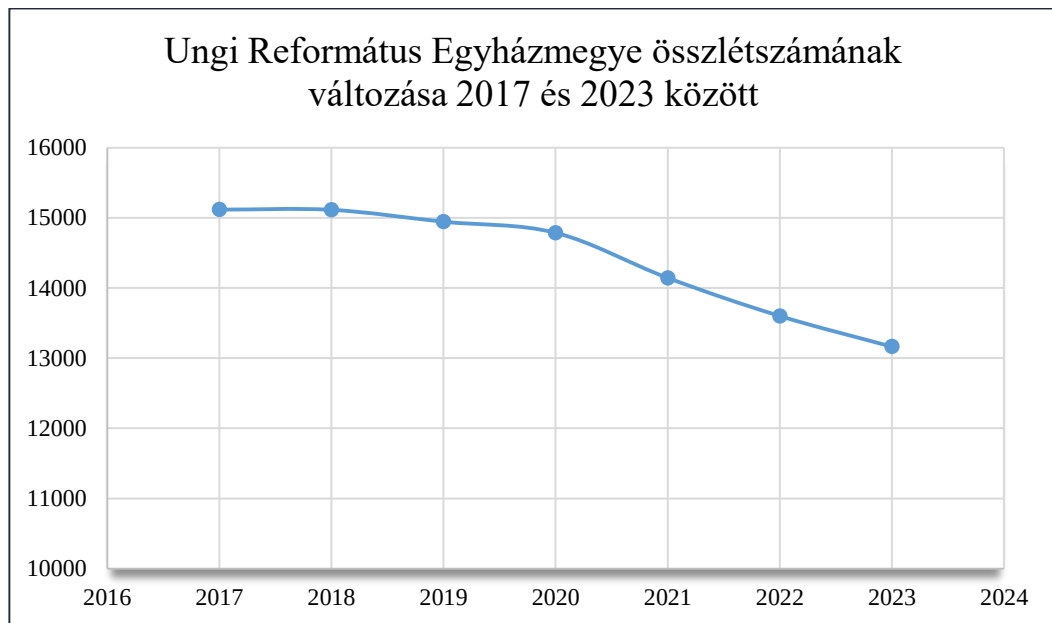
A kisebb gyülekezetekhez sorolandó, például Gödényháza (89 fő), Újakli (60 fő) és Csepe (105 fő), főként a Máramaros – Ugocsai Egyházmegye peremterületein találhatók, ahol a református népesség számaránya alacsonyabb, vagy a települések maguk is kisebbek. A közepes méretű gyülekezetek, mint például Técső (749 fő), Verbőc (748 fő) vagy Feketepatak (786 fő), a régió jelentősebb központjai közé tartoznak.

A **2. ábra** térképi ábrázolásán a Máramaros – Ugocsa Egyházmegye lilával jelölt területén megfigyelhető, hogy a református népesség sűrítve van jelen a síkvidéki, Tiszához közeli településeken, míg a hegyvidéki részeken (például Rahó és Szlatina gyülekezeteiben) a lélekszám már nagymértékben csökken, vagy adathiányos. Ez a különbség egyrészt az eltérő etnikai és vallási összetételnek, másrészt pedig a földrajzi adottságoknak köszönhető, hiszen a hegyvidéki területeken inkább más felekezetek, mint például a görögkatolikus és az ortodox dominálnak.

3.2. A hívek számának változása 2017–2023 között

Munkánk következő céljai közé tartozott, lekövetni településenként, hogy az elmúlt hét évben növekedett, csökkent, vagy épp stagnált-e a gyülekezetek híveinek a száma. Tehát következő lépésként a hívek számának változását vizsgáltuk 2017–2023 között.

A 2017 és 2023-es adatokat összehasonlítva **(3. ábra)** az Ungi Református Egyházmegye híveinek száma csökkenő arányt mutat, pontosabban -12,9%-ban, azaz majdnem 13%-kal csökkent az egyházmegye híveinek a száma.

3. ábra. Összlétszám változás az Ungi Református Egyházmegyében

Településenként a csökkenési arány mértéke nagyon változó mindhárom egyházmegyében **(4. ábra)**.

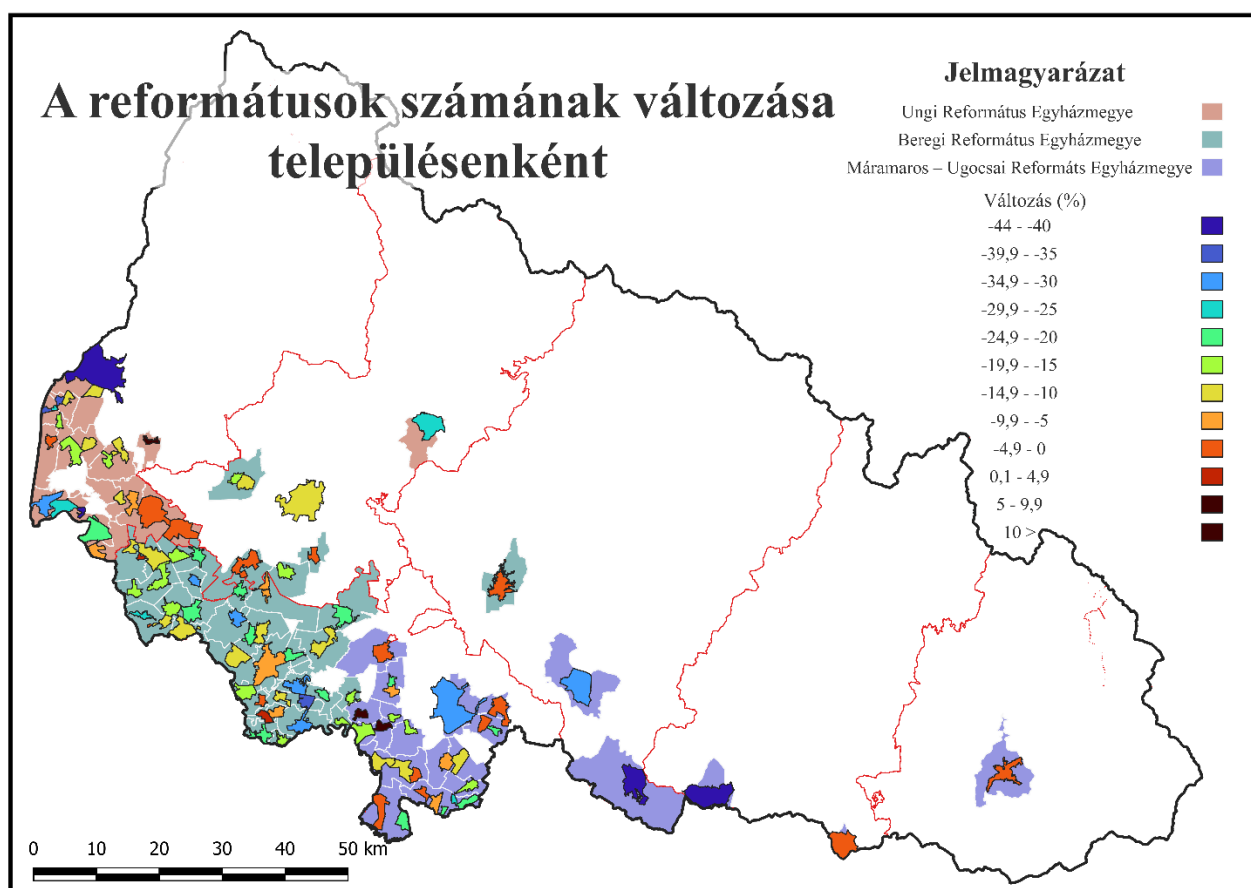
A számítások eredményei következtében az Ungi Református Egyházmegyében egyik település sem mutatott növekvő tendenciát. Nagydobrony település emelendő ki, ahol a legalacsonyabb a lélekszám csökkenésének aránya, mindössze -0,3% volt. Ez abból is adódhat, hogy Nagydobrony egy nagyon erős református közösséggel rendelkező település, ahol az egyházi élet aktív, illetve a református intézmények és iskolák megléte is hozzájárul a „stabilitáshoz”.

Mind a 24 település csökkenő irányt mutatott. Ez arra utal, hogy az Ungi egyházmegyében csökken egyházanként a hívek száma.

A gyülekezetek közül fontos kiemelni Ungvár városát, mivel itt következett be a legnagyobb csökkenés, -43,5%-kal. Tiszaásvány követi a csökkenési eredményben -42,6%-kal, Botfalván -36,7%, Pallón -36,1%, majd pedig Tiszasalamonon -31,8% volt.

A hívek számának csökkenéséhez nagyban hozzájárult az elvándorlás és a migráció, amely alapból is jelen volt Kárpátalján gazdasági helyzete miatt, illetve az országban három éve zajló konfliktus következtében sok fiatal és család külföldre költözött (Magyarországra, Csehországba, Németországba stb.), ami jelentősen csökkentette a helyi gyülekezetek számát. Ez mindhárom egyházmegye településeire jellemző.

Alacsonyabb csökkenési arány mutatható ki Csongor gyülekezetében -4,9%-kal, Szalóka településén -5,2%, illetve Kisdobronya gyülekezetében -8,7% volt.

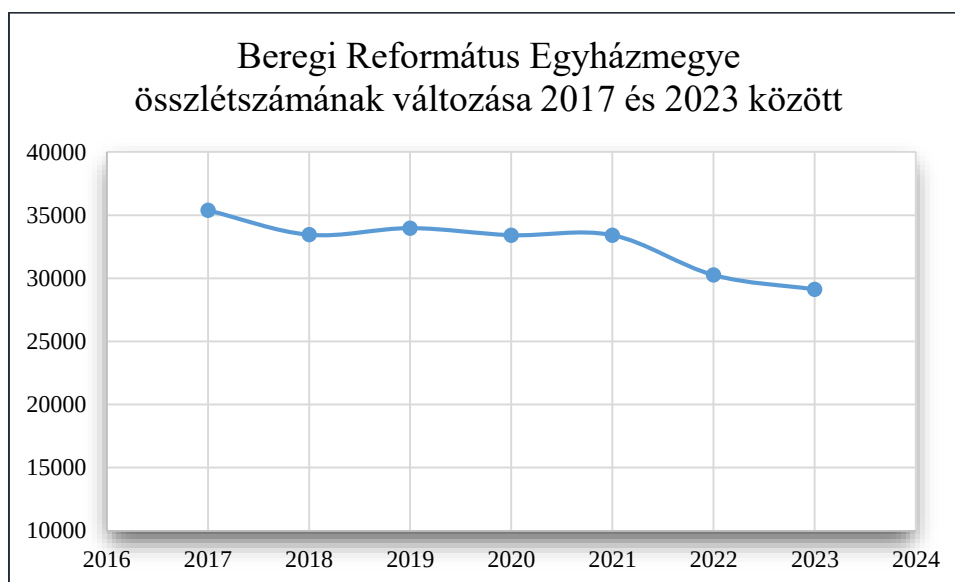

4. ábra. A reformátusok számának változása településenként 2017-2023 között százalékbán

A 2017 és 2023-as adatokat összehasonlítva a Beregi Református Egyházmegye híveinek száma is csökkenő arányt mutat, pontosabban -18,7%-kal csökkent az egyházmegye híveinek a száma (5. ábra).

A Beregi Református Egyházmegyében már több település mutatott növekvő tendenciát. Ezek közül Tiszacsomán a legnagyobb, 4,4 %. Bilke településén 4,3%, Beregdó gyülekezetében 2,6% és Újbátyúban pedig 2,2% volt.

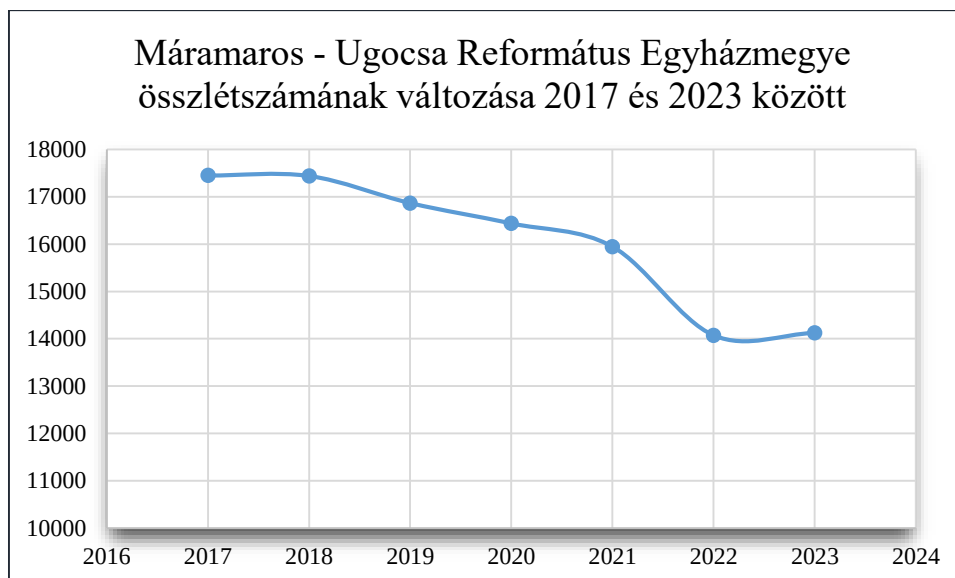
A fent említett településeket leszámítva a többi összes település csökkenő irányt mutatott. Ez arra utal, hogy a Beregi egyházmegyében túlnyomó többségben csökken egyházanként a hívek száma.

5. ábra. Összlétszám változás a Beregi Református Egyházmegyében

A gyülekezetek közül fontos kiemelni Nagybégány települést, mivel itt következett be a legnagyobb csökkenés, -44,5%-kal. Borzsova -35,7%-kal, Rafajnaújfalu -33,7%-kal, Nagymuzsaly -33,6%-kal, Kisbégány 31,3%-kal és Mezővári -30,3%-kal követte a csökkenési eredményben.

Alacsonyabb csökkenési arány mutatható ki Fornos gyülekezetében -2,0%-kal, Izsnyéte gyülekezetében -3,9%-kal, Macsola gyülekezetében -4,9%-kal illetve Mezőgecse gyülekezetében -1,8%-kal.

6. ábra. Összlétszám változás a Máramaros – Ugocsa Református Egyházmegyében

A 2017 és 2023-as adatokat összehasonlítva a Máramaros – Ugocsa Református Egyházmegye híveinek száma is csökkenő arányt mutatott, pontosabban -19,1%-kal csökkent az egyházmegye híveinek a száma **(6. ábra)**.

A számítások eredményei következtében a Máramaros – Ugocsa Református Egyházmegyében összesen két település gyülekezete mutatott növekvő tendenciát. Tiszaújhegy 13%-kal és Tiszakeresztúr 12,3%-kal.

A fent említett településeket leszámítva a többi összes település csökkenő irányt mutatott. Ez arra utal, hogy a Máramaros – Ugocsa egyházmegyében túlnyomó többségben csökkent egyházanként a hívek száma.

A gyülekezetek közül fontos kiemelni Técső települést, mivel itt következett be a legnagyobb csökkenés, -41,1%-kal. Visk -40,1%-kal, Huszt -33,8%-kal és Nagyszőlős -31,9%-kal követi csökkenési eredményben.

Az elvándorlás és a migráció megléte mellett a gyülekezetek magas százalékban való csökkenését a természetes szaporulat is befolyásolja, azaz a térségben az előregedő népesség miatt a halálozások száma meghaladja a születések számát így a gyülekezetek folyamatosan veszítenek a lélekszámból. Illetve a vallási szerkezet is folyamatosan változik, hiszen az ortodox és a görögkatolikus egyházak növekednek a térségben, emellett nagyon jellemzőek a vegyes házasságok kötése más felekezetekkel, ami hosszútávon a református gyülekezetek csökkenéséhez vezet.

Rahó és Szlatina gyülekezetek a 2023-as adathiány miatt nem mutatnak eredményt.

Alacsonyabb csökkenési arány mutatható ki Forgolány gyülekezetében -0,2%-kal, Nagypalád -1,0%-kal, Batár -1,2%-kal, Királyháza -3,6%-kal, Salánk -3,7%-kal, illetve Tekeháza gyülekezetében -3,8%-kal.

3.3. Keresztelési ráta az egyházkerületben

A keresztelési ráta az 1000 főre jutó keresztelések számát mutatja egy adott évben. Tehát a kapott szám ezrelékes (‰) adat.

Az egyházkerületben a keresztelési ráta az egyházmegyék átlaga szerint 7,9‰.

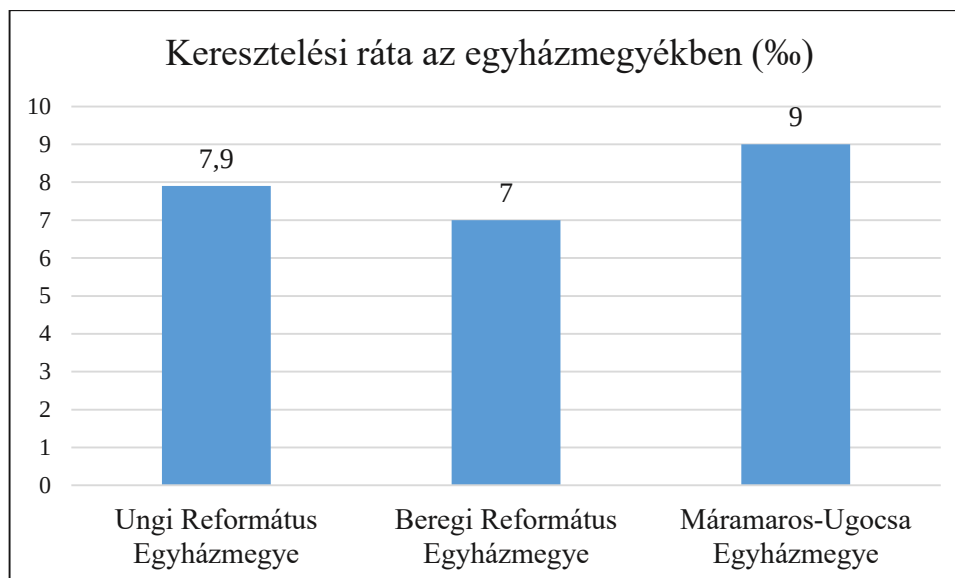
Számításaim során átlagot vontam a vizsgált hét év adataiból (2017-2023) a keresztelésszámot és a reformátusok lélekszámát tekintve.

A keresztelési ráta igen változó érték, amelyet egy-egy egyházközségen belül számos tényező befolyásol. E tényezők közé tartoznak a következők:

- A gyülekezeti tagok közül legyenek szülőképesek;
- Ezeknek a szülőknek rendelkezniük kell konfirmációs okirattal, és igazolniuk kell házasságkötésüket;
- Vegyes házasságok esetén a feleknek meg kell állapodniuk a gyermek megkereszteléséről.

Az adatsor nemcsak azokat tartalmazza, akiket újszülöttként kereszteltek meg, hanem azokat is, akiket felnőttként kereszteltek meg. Ezt az új szokást nemrégiben vezették be azok számára, akiket valamilyen okból kifolyólag nem kereszteltek meg szüleik, de szeretnék, ha ez a pillanat megvalósulna életükben. Tehát nem csak konkrétan az újszülötten kereszteltek vannak nyilvántartva.

Először a hét év adatainak átlagát mutatom be a három egyházmegyében (**7. ábra**).

7. ábra. Keresztelési ráta az egyházmegyékben (2017-2023)

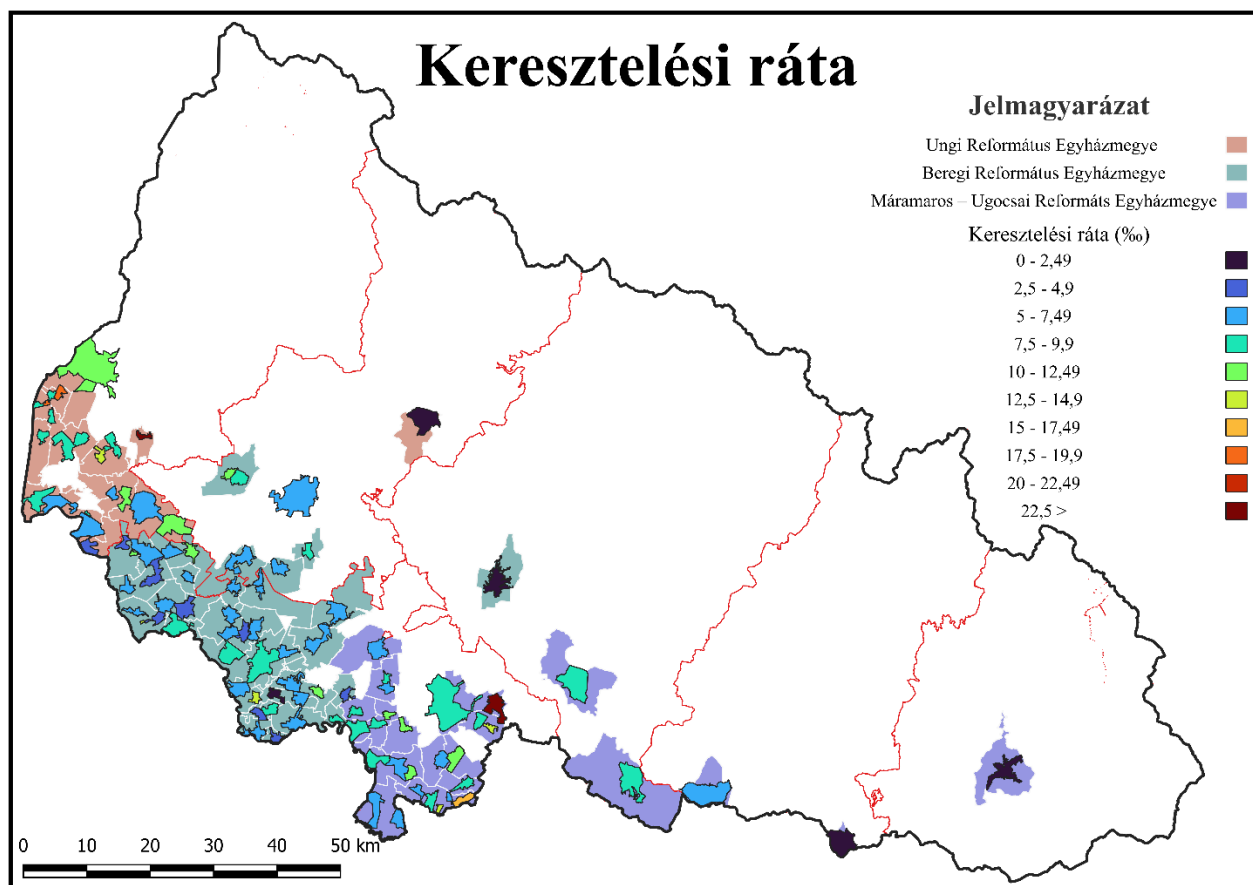
Az alábbi ábra a keresztelési rátát mutatja be hét évet átlagolva (2017-2023) az egyházmegyék között. Ebből a diagramból az látszik, hogy hét év keresztelési rátáinak átlaga szerint a Máramaros-Ugocsai egyházmegyében volt a legmagasabb, azaz 1000 főre 9 keresztelés jutott. Ezután következik nem sokkal lemaradva az Ungi és csak utolsónak a Beregi egyházmegye.

Az Ungi Református Egyházmegyében a 2017-2023-as évek átlagát tekintve a keresztelési ráta 7,9‰ volt. A legmagasabb születési rátával rendelkező gyülekezetek az egyházmegyén belül a következők voltak: Korláthelmec, Ungtarnóc és Bátfa. Arányuk 35-18 ‰ között mozog.

A legkisebb, mindössze 4,8 ‰ keresztelési rátával rendelkező település Szalóka volt. Csap követte 5,4‰, majd pedig Tiszaásvány 5,9‰ eredménnyel.

A többi település 10-7‰ arányban mozog keresztelési rátájukat tekintve. A magasabb születési ráta a nagyobb lélekszámú településekre jellemző, tehát az Ung-vidéki apróbb falvakat leszámítva déltől észak felé növekszik (**8. ábra**).

Fontos kiemelni Szolyva települését, mivel a szükséges adatok teljes hiányossága miatt nem tudott megvalósulni a keresztelési ráta kiszámítása.

8. ábra. Keresztelési ráta a Kárpátaljai Református Egyházkerületben

A Beregi Református Egyházmegyében a keresztelési ráta 7,1‰ volt a 2017-2023-as évek átlagát tekintve. A legmagasabb keresztelési rátával rendelkező gyülekezetek az egyházmegyén belül a következők: Macsola, Újbátyú, Kajdanó. Arányuk 17-11‰ között mozog.

A legkisebb, mindössze 3,4‰ keresztelési rátával rendelkező település Sárosoroszi volt. Tiszacsoma követte 3,5‰-kel, majd pedig Halábor 3,6‰ eredménnyel.

Kiemelendő Bilke és Nagybakta települése, mivel a szükséges adatok teljes hiányossága miatt nem tudott megvalósulni a keresztelési ráta kiszámítása.

A többi település 7-4‰ arányban mozog keresztelési rátájukat tekintve.

A Máramaros – Ugocsa Református Egyházmegyében a legmagasabb a keresztelési ráta, 9,3‰ volt. A legmagasabb születési rátával rendelkező gyülekezetek az egyházmegyén belül a következők: Akli, Mátyfalva, Feketeardó, Forgolány és Fancsika. Arányuk 13-10 ‰ között mozog.

A legkisebb, mindössze 5,6‰ keresztelési rátával rendelkező település Csepe volt. Salánk követte 6,8‰ eredménnyel.

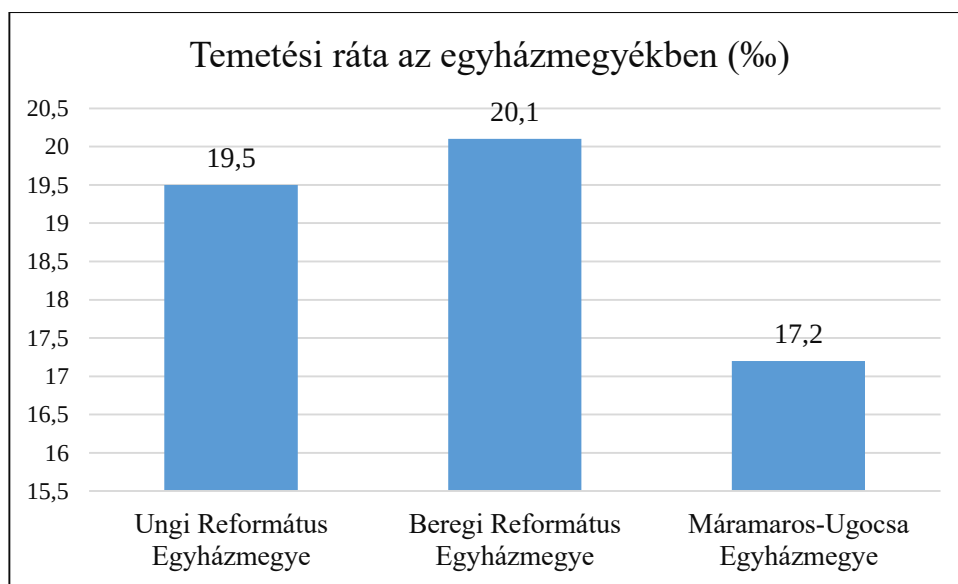
A többi település 8-7‰ arányban mozog keresztelési rátájukat tekintve.

Rahóra és Aknaszlatinára vonatkozóan adathiány miatt nem tudtunk keresztelési rátát számítani.

3.4. Temetési ráta az egyházkerületben

A keresztelési ráta mellett a temetési ráta az egyik legfontosabb mutató, amely mérvadó az egyház településein belüli változásoknál. A református egyház életben tartásáért nagyrészt az idősebb generáció a felelős, mivel a templomba járás már nem népszerű a fiatalabbak körében. A szülők által szorgalmazott konfirmáció lezajlása után a fiatalok nagy aránya nem tűnik már fel a templomban sajnos. Ezentúl viszont már csak saját belátásuk szerint döntenek, hogy tagok maradnak-e, vagy elhagyják az egyházat, esetleg váltanak.

Először a hét év (2017-2023) adatainak átlagát mutatom be a három egyházmegyében (9. ábra).

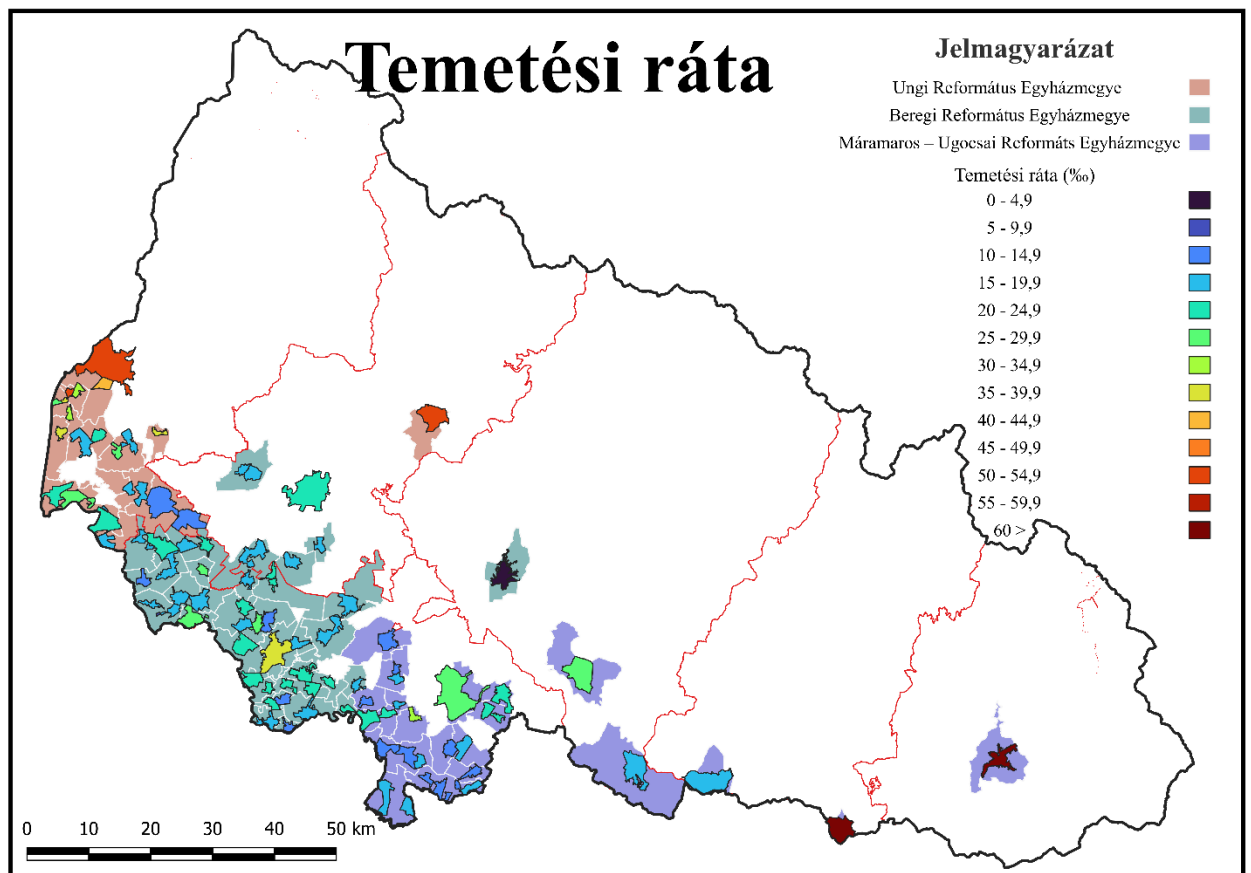
9. ábra. Temetési ráta az egyházmegyékben (2017-2023)

Az alábbi ábra a temetési rátát mutatja be hét évet (2017-2023) átlagolva az egyházmegyék között. Ebből a diagramból az látszik, hogy hét év temetési rátáinak átlaga szerint a Beregi Református Egyházmegyében volt a legmagasabb, azaz 1000 főre 20,1 temetés adódott. Ezután következik nem sokkal lemaradva az Ungi és csak utolsónak a Máramaros – Ugocsa egyházmegye.

Az Ungi Református Egyházmegyében a temetési arány 19,5‰-volt.

A legalacsonyabb temetési ráta Nagydobrony településen volt 12,9‰ arányban. Majd Csongor (14,8‰) és Szalóka (15,4‰) követte a sorban.

Megállapíthatjuk, hogy az Ungi egyházmegye főleg Kárpátalja megyeszékhelye-Ungvár- felé haladva a gyülekezetekben a legmagasabb volt a temetési ráta. Az egyes közösségekben tapasztalt kiemelkedő értékek okát pedig a kis lélekszámokból adódó véletlen ingadozásokban látjuk.

10. ábra. Temetési ráta a Kárpátaljai Református Egyházmegyében

Szolyva települése kiemelkedő, hiszen nagyon magas, 54,1‰ volt temetési rátáját tekintve (10. ábra). Botfalva és Ungvár 50,3‰-kel követte a sorban.

A Beregi Református Egyházmegyében a temetési arány 20,1‰-volt (2017-2023-as évek átlaga).

A legnagyobb temetési rátával rendelkező település Beregszász városa volt 35,3‰-kel. Ezt követte Mezőkaszonny 27,5‰-kel, Rafajnaújfalun 27,0‰-kel és Kukja – Derekaszegen 25,9‰-kel Balazsér 25,1‰-kel.

A legalacsonyabb temetési rátával rendelkező település Kispapi volt, mindössze 9,5%-kal. Majd Makkosjánosi (10,4%) és Bilke (12,3%) követte a sorban.

A Máramaros – Ugocsa Református Egyházmegyében a temetési arány a legalacsonyabb, mindössze 17,2%-volt.

A legnagyobb temetési rátával rendelkező települések Rahó és Szlatina voltak több mint 67%-kal. Ezt követte Fancsika 30,2%-kal, Nagyszőlős 26,9%-kal és Huszt 25,7%-kal.

A legalacsonyabb temetési ráta Péterfalva településén volt 10,7% arányban. Majd Nevetlenfalu (11,4%), Csepe (12,0%), Újakli (12,4%) és Tiszakeresztúr (12,9%) követte a sorban.

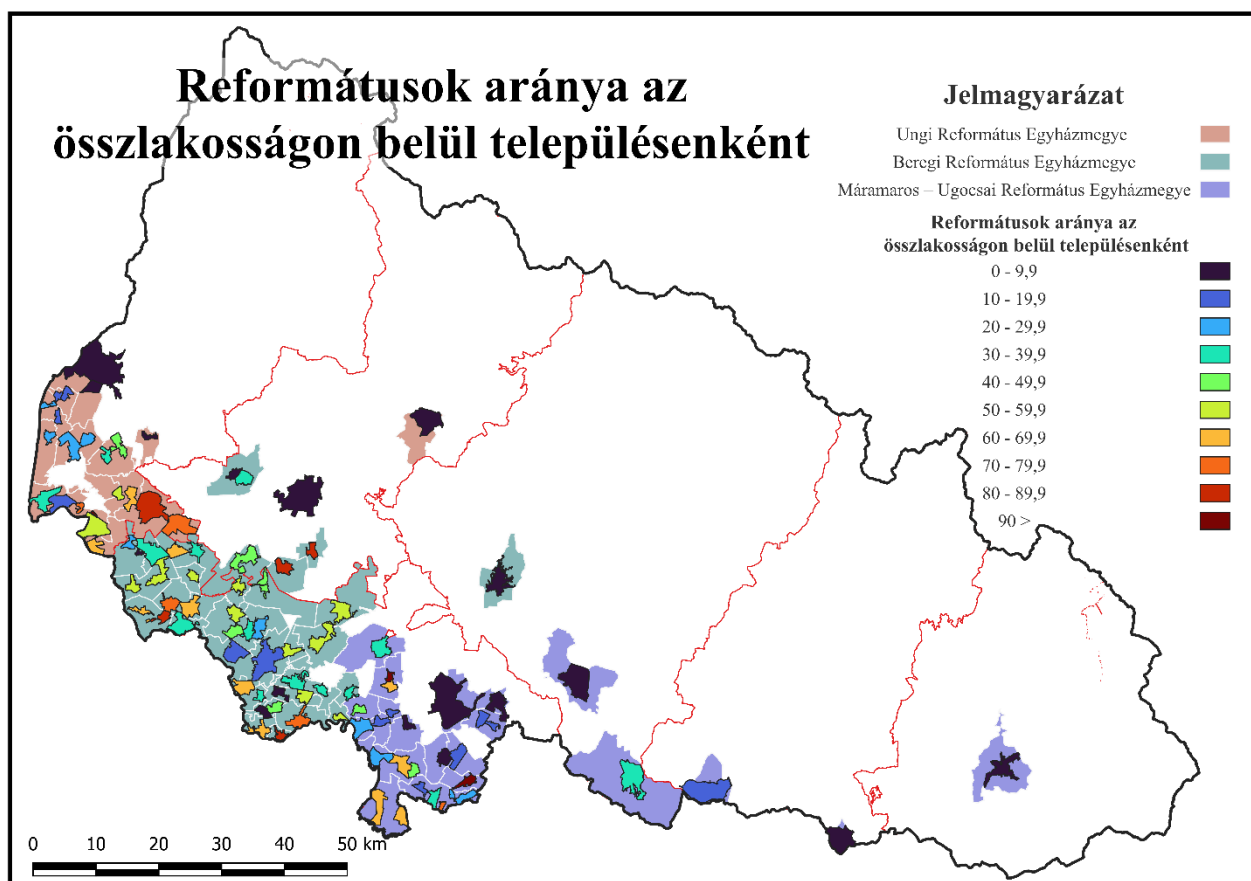
A halálozási ráta esetenként azért olyan kiugróan magas, mivel a nem református lakosok hozzátartozóik számára kérik a református szertartást a temetésre. Ezek a lakosok ilyen esetekben befizetik az illetéket (egyházadó) és a szertartásért járó összeget, és ez által református búcsúztatót kap az elhunyt. Tehát nem kell teljes mértékben arra gondolni, hogy ilyen tendenciában csökken a reformátusok száma, hanem csupán a nem reformátusok is részesülhetnek református szertartásban, és ebből kifolyólag bekerülnek a statisztikába.

3.5. A reformátusok aránya az összlakosságon belül

A reformátusok számát többféle képen vizsgálhatjuk. Az egyik szempont, amit figyelembe vettem, hogy hogyan alakul a reformátusok száma az összlakosságon belül.

A reformátusok arányának kiszámításánál a 2017-es adatsorokkal dolgoztam, míg a 2001-es népszámlálási adatokkal osztottam (*SUMMA 2017*), mivel az eredmények így torzulnak a legkevésbé.

Az Ungi Református Egyházmegye területének déli részére jellemző, hogy az összlakosságon belül nagyobb volta reformátusok aránya. Északi részéhez, Ungvár városához közeledve már csökken a reformátusok aránya (**11. ábra**).

11. ábra. Reformátusok aránya az összlakosságon belül településenként

Megfigyelhetjük, hogy az összlakosságon belül a legnagyobb arányban a következő településeken voltak: Nagydobrony, Tiszaújfalú és Csongor. Ezeknél a településeknél 70%-tól, majdnem 90%-ig (pontosabban 98.9%-ig) reformátusok élnek.

A legkisebb arányban a reformátusok a következő településeken voltak jelen: Ungvár, Minaj, Korláthelmec és Szolyva. Ezeknél a településeknél összlakosságon belül a reformátusok aránya 10% alatt volt. Továbbá, e települések közül is kiemelt érdemmel Ungvár, illetve Szolyva, mivel itt a reformátusok aránya nem érte el az 1%-ot sem, azaz 0,3-0,5%-között mozog.

Megfigyelhetjük, hogy Ungvár és Szolyva városokban az összlakosságon belüli reformátusok arány alacsony. Ez abból is adódhat, hogy mivel ezek a városok nagy összlakossággal rendelkeznek, többféle vallás megjelenésére van lehetőség, melyek nagyobb dominanciával rendelkeznek. Ez az eredmény azért reális, mivel az ukránok többségben vannak, akik körében nem a református, hanem az ortodox, illetve katolikus vallások a jellemzők. Nem meglepő tehát, hogy a reformátusok aránya Szolyván és Ungváron alacsony, tekintve, hogy ezeken a területeken és településeken a magyarok száma

alacsony. Ez valószínűleg a vallási asszimilációnak köszönhető, ahol a magyarok beolvadtak a helyi többségi vallási közösségbe. A születendő gyermek vallása fele-fele arányban dőlhet el a vegyes házasságok létrejöttékor, viszont ez attól is függ, hogy a szülők melyik különböző felekezetekhez tartoznak.

A Beregi Református Egyházmegyét tekintve a reformátusok aránya **magasabb**, különösen a déli és középső településeken, ahol több helyen elérte a **60-80% közötti vagy afeletti értéket**. Azonban **északi irányban csökken** a református közösségek aránya, amely különösen a vegyes lakosságú területeken figyelhető meg.

A legkisebb arányban a reformátusok a következő településeken voltak jelen: Munkács (0,9%), Tiszacsoma (4,9%), Nagybakta (8%) és Beregszász (13,7%)

Szintén megfigyelhetjük, hogy a városokban és a nagyobb településeken alacsonyabb az összlakosságon belüli reformátusok száma. Ennek okai közé tartozik, ha Beregszászt vesszük példának, hogy a város hagyományosan magyar többségű, de az elmúlt évtizedekben az ukrán lakosság aránya jelentősen megnőtt. A vallási összetétel is változatosabb, hiszen a reformátusok mellett római katolikusok, ortodoxok és görögkatolikusok is nagy számban élnek itt. Illetve az elmúlt években jelen volt nagymértékben az elvándorlás és a vegyes házasságok kötése.

A Beregi Református Egyházmegye északi részén, ahol a magyar lakosság kisebb arányban van jelen, a református közösségek is kisebb számban találhatók.

Megfigyelhetjük, hogy az összlakosságon belül a legnagyobb arányban a következő településeken voltak a Beregi egyházmegyében: Halábor (89%), Dercen (86,6%), Fornos (84,2%) és Csonkapapi (84%).

Az egyházmegye nagy részén a reformátusság szorosan összefügg a magyar etnikai hovatartozással, ezért ott, ahol a magyar lakosság aránya magas, a reformátusok aránya is kiemelkedő.

Bilke, Kuklya és Újbátyú településeken a szükséges adatok teljes hiányossága miatt nem tudtak megvalósulni a számítások.

A Máramaros – Ugocsa Református Egyházmegyét tekintve a reformátusok aránya alacsonyabb volt az Ungi és Beregi egyházmegyéhez viszonyítva, bár helyenként előfordulnak magasabb arányokat mutató települések. Az egyházmegye legnagyobb részén

a reformátusok az összlakosság 10-40%-át tették ki, míg egyes területeken az arány 5% alá esett.

A legkisebb arányban a reformátusok a következő településeken voltak jelen: Rahó (0,2%), Szlatina (0,3%), Huszt (0,6%), Királyháza (1,4%) Nagyszőlős (3,5%). Ezekre a városokra és településekre jellemző, hogy nagy összlakossággal rendelkeznek, többféle vallás megjelenésére van lehetőség, melyek nagyobb dominanciával rendelkeznek, mivel az ukránok vannak többségben, ahol a katolikus és ortodox vallások jellemzőek.

Megfigyelhetjük, hogy az összlakosságon belül a legnagyobb arányban a következő településeken voltak a Máramaros – Ugocsa egyházmegyében: Szőlősgyula (97%), Feketepatak (91,8%) és Akli (75,1%). Ennek oka, hogy a magyar lakosság aránya magas, a reformátusok aránya is kiemelkedő.

3.6. A reformátusok aránya a magyarságon belül

Az Ungi Református Egyházmegyében a magyarságon belül a reformátusok aránya összesen 56,9% volt, míg a Beregi Református Egyházmegyében 59,9%. Megállapíthatjuk tehát, hogy a magyarság több mint fele arányban református vallású. Máramaros – Ugocsa egyházmegyében pedig 46,5% volt.

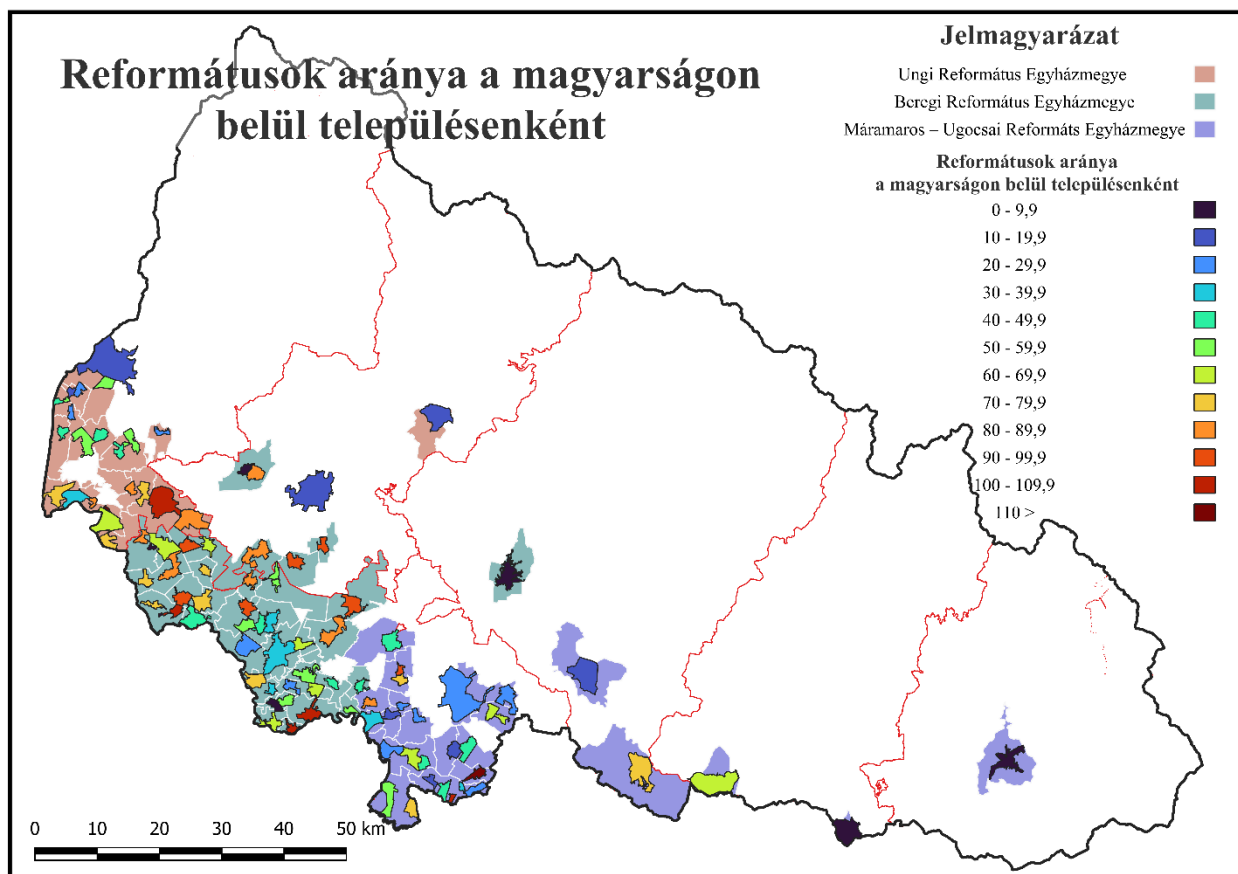
A reformátusok arányánál a 2017-es adatsorokkal dolgoztam, és a 2017-es magyarok számával osztottam (*SUMMA 2017*), így torzulnak kevésbé az eredmények.

Az Ungi egyházmegye déli részén voltak legnagyobb arányban a reformátusok a magyarságon belül. Az arány észak felé haladva folyamatosan csökkent. Ungvár városában a legkevesebb, mindössze 10,1% volt a reformátusok aránya (**12. ábra**).

Ungvár városa, illetve Szolyva városában (19,5%) is alacsony volt a reformátusok aránya, melynek okaként az erős katolikus egyház jelenléte emelhető ki a városokban. Ez is valószínűleg a vallási asszimilációnak köszönhető, ahol a magyarok beolvadtak a helyi többségi vallási közösségbe. Továbbá alacsony még Botfalván, 17% volt.

A Beregi Református Egyházmegyében, Munkács városában szintén alacsony volt a reformátusok aránya a magyarság között, 11,6%. Tiszacsonán pedig 6,9% volt. A Máramaros – Ugocsa egyházmegyében pedig Szlatina (1,4%) és Rahó (3,3%) eredménye kiemelendő.

A magyarságon belüli reformátusok számában a következő gyülekezetek élenjárók az Ungi Református Egyházmezgyében: Nagydobrony és Tiszaújfalu. Ezeken a településeken az arány meghaladja a 100%-ot. Illetve Csongor is említésre méltó 90%-kal.

12. ábra. Reformátusok aránya a magyarok között településenként

Saját településem, Csongor vallási helyzetét figyelembe véve, úgy vélem az újprotestáns egyházak jelenléte is problémát okoz. Elég erőszakos és kitartó személyiséggel rendelkeznek híveik, akik legfontosabb feladatuknak tartják, hogy saját hitvallásukba minél több embert, vagy akár reformátust is áttérítsenek, és meggyőzzenek. Ők saját elképzelésükre fordították le a Bibliát, és egyre több módszerrel próbálják ráerőszakolni magukat az idősekre, vagy befolyásolhatókra. Szinte minden egyes településen egy-két ember közülük ki van küldve az utcákra, hogy hirdessenek, nem hiába mutat növekvő tendenciát számuk.

A Beregi Református Egyházmezgyében a magyarságon belüli reformátusok számánál Halábor és Mezővári gyülekezetei meghaladták a 100%-ot. Máramaros – Ugocsa Egyházmezgyében pedig Szőlősgyula (113,3%) és Akli (105,8%) haladta meg az értéket.

Kedvelt vallás még a magyarok körében a katolicizmus- római és görög.

Tiszaújfalu helyzete kiemelendő, hiszen a 2017-es adatokat tekintve 100% fölötti értékkel rendelkezik a magyarságon belüli reformátusok száma. A következő okok miatt kaphattunk ilyen eredményeket:

1. Elírás, nyilvántartási hiányosságok miatt.

Viszont mivel Tiszaújfalunál több év adatsora is 100% fölötti arányokat mutat, az elírás helyett az valószínűbb és realisabb, hogy a református gyülekezetben nem magyar ajkú hívek is járnak, vagy inkább fizetik az egyházadót a különböző szolgáltatások miatt, amit az egyház ad, például a keresztelő, temetés stb.

2. A fontos ok talán mégis az, hogy a község közelében találhatóak olyan falvak, mint például Cservona, melyek nem rendelkeznek református templommal. Ebből adódóan, ha Cservona községből akadnak olyan emberek, akik szeretnének részt venni ezeken a közösségi alkalmakon, akkor azoknak csak a szomszédos településen, azaz Tiszaújfalun van erre lehetőségük. Ebből következhet az, hogy a népszámlálási adatok szerint az egyik településhez tartozik, viszont egy szomszédos településnél megjelenik, mint az egyházközség tagja. Így nem meglepő, ha e településeknél 100%-on felüli református magyarokról beszélünk.

Nagydobrony településén is 100% feletti arányban vannak a reformátusok a magyarság között, viszont a református gyülekezeten kívül más vallás itt nem jellemző a településre.

4. A TÉMA FELHASZNÁLÁSA A FÖLDRAJZ OKTATÁSBAN

Szakkolgozatom témája sok szempontból felhasználható az általános iskolai közoktatásban (pl.: 7. osztályban) és a középiskolai földrajzoktatásban, többek között 10-11. osztályokban, vagy szakkörön is. A kutatás során feldolgozott demográfiai és társadalmi ismeretek közvetlenül kapcsolódnak az ukrán középiskolai tanterv több témájához, például a 11. osztály „Ukrajna társadalomföldrajza” témakör két témájához.

A minta egy 7. osztályos órára (**3. számú melléklet**) van tervezve („Hogyan van betelepülve a bolygónk”), amely azt bizonyítja, hogy nem csak középiskolai oktatásnál lehet felhasználni az adatokat, hanem akár a fiatalabb diákok tananyagaiban is, hiszen a kultúra és a vallás fontossága, mind demográfiai befolyásoló tényező, már ebben a tananyagban megjelenik (Гільберт, 2024).

Az óravázlatban használt módszerek, mint például a térképhasználat, az adatelemzés és a problémamegoldó feladatok nagyban segítik a diákok aktív megnyilvánulásait és gondolkodásának fejlesztését (Makádi, 2020).

Az eredmények segítenek, hogy a tanulók jobban megértsék az ukrainai társadalmi folyamatokat, mint például a népességfogyás, a migráció, illetve az előregedés következményeit. Ösztönzi a tanulókat a statisztikai adatok értelmezésére, valamint a társadalmi jelenségek közötti összefüggések megértésére.

Földrajzi és helytörténeti szakköri tevékenységeknél is aktualitást és alkalmazhatóságot mutat a téma. Maga a szakkör – lehetőséget ad a diákoknak arra, hogy irányítottan elmélyítsék tudásukat azokban a témákban/tantárgyakban, amelyek érdeklődési körüket kitöltik. A földrajz szakkörökön kibontakozhatnak, illetve a tananyagon túlmutató ismereteket szerezhetnek saját régiójukról/településükről, és annak társadalmi – történelmi jellemzőiről.

A földrajzi szakkörök a tehetséggondozáson kívül lehetőséget adnak a tanulók önálló kutatómunkájára, térképek elemzésére és a terepi tapasztalatszerzésre is. A szakkörökön nagyon gyakran alkalmaznak csoportmunkákat és a projekt alapú oktatást – ez alkalmas a földrajzi gondolkodás fejlesztésére is. A szakkörök lebonyolítása a tanár részéről jelentős előkészületeket és irányítást igényelnek, viszont a tanulók fejlődése igazolja az erőfeszítéseket (Fehér, 1980).

Mindemellett a szakkörökön a nevelő és ismeretközvetítő szerep is fontos, a helyi földrajztanítás által. Fontos, hogy a tanulók megértsék lakóhelyük természeti és társadalmi jellemzőit. Ám a tanulók aktivitása is elengedhetetlen (Kormány, 1970).

KÖVETKEZTETÉSEK

Szakdolgozatomban a Kárpátaljai Református Egyházkerület demográfiai viszonyait vizsgáltuk. Az elemzések alapjául szolgáló statisztikai adatokat az Ungi Református Egyházmegye vizsgálásakor a korábbi esperestől, Balogh Attilától kaptuk, míg a Beregi- és Máramaros - Ugocsa Református Egyházmegye adatbázisát a Kárpátaljai Református Egyházkerület Püspöki Hivatalától, mely a 2017-2023 adatait tartalmazza. Az adatokat statisztikailag feldolgoztuk, a szemléletesség és az átláthatóság érdekében térképeken ábráztuk, majd elemeztük.

1. Az egyházkerületben a református hívek száma jelentősen csökkent 2017 és 2023 között, melynek okai közé tartozik az elvándorlás, a gazdasági nehézségek és a háborús helyzet is, valamint a vizsgált évek alatt egy világjárvány (Covid19) is felütötte a fejét. Az Ungi Egyházmegyében például nem nőtt egy településen sem a hívek száma, míg a Beregi és Máramaros–Ugocsa egyházmegyékben is csak kevés helyen tapasztalható kisebb számú növekedés.

2. A református gyülekezetek elhelyezkedése nem véletlenszerű: a magasabb lélekszámú gyülekezetek inkább a magyar határhoz közelebb, a többségében-, vagy szinte csak magyarlakta térségekben találhatók. Ez összefügg a történelmi hagyományokkal és a református vallás hosszú távú jelenlétével ezeken a területeken.

3. A református közösségek aránya nagyon erős a magyar lakosság körében, sok településen 90–95%-os arányban. Ez megerősíti, hogy a kárpátaljai magyar „beállítottság” szorosan összefonódik a református hittel.

4. A keresztelési és temetési rátákat tekintve a szélső értékek elsősorban a kisebb lélekszámú gyülekezetekre jellemzőek, ahol akár egy-egy keresztelés vagy temetés is aránytalanul magas vagy alacsony statisztikai értéket eredményezhet. A kiugró adatok mögött gyakran az előregedés, vagy a nem református háttérrel rendelkező személyek református szertartás szerinti temetése is meghúzódhat.

5. A Kárpátaljai Református Egyházkerületben az átlag halálozási ráta, több mint duplájával meghaladja a születési rátát. Ebből adódóan arra a következtetésre juthatunk, hogy az egyházmegyék lélekszáma csökkenő tendenciát mutat.

6. Annak érdekében, hogy a lélekszám csökkenését megállítsuk, szükség van ösztönözni az egyházmegyék gyülekezeteihez tartozó híveket a gyermekvállalásra, a családok bővítésére (nagycsalád előnyeire) és a hitbeli nevelés fontosságára.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az elemzések alapjául szolgáló adatbázist A Kárpátaljai Református Egyházkerületről a Kárpátaljai Református Egyházkerület Püspöki Hivatalától kaptuk meg, mely a 2017-2023 adatokat tartalmazza. Az adatokat statisztikailag feldolgoztuk, a szemléletesség és az átláthatóság érdekében térképeken és diagramokon ábráztuk, majd elemeztük.

A munkánk során kapott főbb eredmények:

1. A reformátusok lélekszáma az egyházmegyék közül a Beregi Református Egyházmegyén belül volt a legmagasabb 2023-ban, 29 129 gyülekezeti taggal.
2. A legtöbb református az összlakosságot tekintve az Ungi és Máramaros – Ugocsa egyházmegyén belüli településeken mutatkozott: Tiszaújfalun (98,9%), Szőlősgyula (97%), Feketepatak (91,8%).
3. A reformátusok aránya a magyarságon belül mindenhol jelentős, legfőként Nagydobrony, Csonkapapi, Fornos, Dercen, Mezővári, Szőlősgyula, Halábor és Akli községekben (95%-tól magasabb arány), legalacsonyabb pedig Ungvár, Rahó, Szlatina és Huszt községekben (10%-tól alacsonyabb arány).
4. A keresztelési ráta tekintetében az első helyen a hét évet átlagolva Máramaros – Ugocsa egyházmegyében volt az ezer főre jutó keresztelesek száma, ez 9‰-et tett ki. Egyházközségek körében pedig Korláthelmec emelhető ki, mivel itt 25,3‰ volt a temetési ráta.
5. A temetési rátánál átlagosan a hét évet véve a Beregi egyházmegye van az első helyen, itt a halálozási ráta 20,1‰. Gyülekezetek körében pedig a legmagasabb az ezer főre jutó temetések száma a Szlatina és Rahói gyülekezetben volt, itt az eredmény több mint 67‰.
6. Általános tapasztalat, hogy a szélső értékek a kis létszámú gyülekezetekre jellemzők. Ennek okát elsősorban a véletlen ingadozásokban látjuk.

Csak pár olyan eredményt soroltam fel, melyek érdeklődést kelthetnek munkánk iránt. Ezen eredményeket diagramok és térképek formájában is szemléltettük.

Úgy véljük, hogy a munkán keresztül sikerült képet alkotni a Kárpátaljai Református Egyházkerület demográfiai viszonyairól, ami összehasonlítási alapot jelenthet további hasonló kutatásokhoz.

РЕЗЮМЕ

Актуальність дослідження підкреслюється з одного боку підвищенням інтересу до релігійних устоїв у регіоні, з іншого боку відсутністю інформації щодо кількісних характеристик релігійних громад. Мета роботи – визначити основні демографічні показники вірян парафій Реформатської церкви Закарпаття, та чинники, які визначають формування розкритих особливостей.

База даних для аналізу, яка включає дані за 2017–2023 роки, була надана Єпископським управлінням Закарпатської реформатської церкви. Дані були опрацьовані статистично, для аналізу та наочності зображені на картах та діаграмах.

Основні результати роботи:

1. Кількість прихожан реформатської церкви була найвищою у межах Березької єпархії і у 2023 році становила 29 129 осіб.

2. Частка реформатів у населенні виявилась найвищою в населених пунктах Тисауйфалу (98,9%), Дюла (97%), Чорний Потік (91,8%).

3. Частка реформатів серед угорського населення Закарпаття виявилася значною, особливо в селах Велика Добронь, Попове, Форнош, Дерцен, Вари, Дюла, Галабор і Аклі (понад 95%); найнижчою вона була в містах Ужгород, Рахів, Солотвино і Хуст (до 10%).

4. Що стосується кількості хрещень в розрахунку на 1000 парафіян, то в середньому за сім років кращі показники показала Марамаросько–Угочанська єпархія, (9‰). Серед парафій виділяються екстремальні показники нечисельних, що пояснюється значними випадковими амплітудами.

5. Стосовно кількості поховань в розрахунку на 1000 вірян, найменші показники зафіксовані також в Марамаросько–Угочанській єпархії. Це пов'язано, головним чином, з відносно молодшим віковим складом єпархії.

6. Отримані результати можна використати в шкільній географічній освіті, як на уроках географії, так і в рамках гурткової роботи.

Вважаємо, що бакалаврською роботою вдалося сформувати загальну картину демографічної ситуації Закарпатської реформатської церкви, яка може слугувати базою для порівняння при подальших подібних дослідженнях.

IRODALOMJEGYZÉK

1. BOTLIK JÓZSEF (2005): *Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján I.* Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke, Nyíregyháza.
2. BÍRÓ SÁNDOR–BUCSAY MIHÁLY–TÓTH ENDRE–VARGA Zoltán (1949): *A magyar református egyház története.* Kossuth Könyvkiadó, Budapest.
3. CSÁTHY FERENCZ (1919): *A magyar felvidék szülöttei a világ népeihez.* Közzéteszik a Debreczenben és Nagyváradon lakó felvidéki származású polgárok. Debrecen.
4. CSOMÁR ZOLTÁN (1940): *A Csehszlovák államkeretbe kényszerített Magyar Református Keresztény egyház húsz éves története.* Ungvár.
5. DUPKA GYÖRGY (1999): *Kárpátalja magyarsága. Honismereti kézikönyv.* A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, Budapest.
6. FEHÉR JÓZSEF (1980): *A földrajztanítás módszertana.* Tankönyvkiadó, Budapest.
7. FODOR KRISZTINA (2019): *A Beregi Református Egyházmegye rövid története (1914-1923)* [file:///C:/Users/Adrienn/Downloads/lt_2019_fodor_krisztina%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Adrienn/Downloads/lt_2019_fodor_krisztina%20(1).pdf)
Letöltés ideje: 2024. január 6.
8. GELETEI ERZSÉBET (2013): *A Kárpátaljai Református Egyházkerület földrajza.* Szakdolgozat. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. Földtudományi Tanszék, Beregszász.
9. GULÁCSY LAJOS (2000): *Mélységből a magasba. Bizonyásgtétel az elmúlt időkből.* Patent Kiadó, Ungvár.
10. HORKAY ANNA (2017): *Az igazság szabadokká tesz titeket!* Hernád Kiadó, Sárospatak.
11. HORKAY BARNA (1998): *A Keleti Baráti Kör. Képek a kárpátaljai ébredésből.* Kom Over En Help Alapítvány.
12. JÓZAN LAJOS (1989): *A kárpátaljai református egyház.* Hatodik Síp.
13. KISS RÉKA – LÁNYI GÁBOR (2021): *Hagyomány Identitás Történelem. Reformáció öröksége* 8. Károli Gáspár Református Egyetem. Budapest, Kálvin tér 9.
14. KOCSIS K. (2016): *A Kárpát-medence történeti vallásföldrajza.*
15. KORMÁNY GYULA (1970): *A földrajztanítás pedagógiája.* Tankönyvkiadó.
16. LAJOS MIHÁLY (2023): *A Kárpátaljai Református Egyház helyzete.* <https://life.karpat.in.ua/?p=137261&lang=hu> Letöltés időpontja: 2024. március 6.

17. LEHOCZKY TIVADAR – MOLNÁR D. ERZSÉBET (2017): *Tanulmányok a kárpátaljai magyarság múltjából és jelenéből. II. kötet, KMF. Beregszász – Ungvár „RIK-U” Kiadó.*
18. MAKÁDI MARIANN (2020): *A földrajztanítás módszertani alapjai. Mielőtt tanítani kezdene...* ELTE TTK FFI Földrajz szakmódszertani csoport, Budapest.
19. MEDGYESSY LÁSZLÓ (2003): *Szovjet területi terjeszkedés Kelet-Európában, 1945 Ruténia esetében.* Károli Gáspár Református Egyetem.
20. MOLNÁR JÓZSEF, MOLNÁR D. ISTVÁN (2005): *Kárpátalja népessége és magyarsága a 2001. évi ukrainai népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében;* PoliPrint Kiadó; Beregszász.
21. MOLNÁR JÓZSEF – KOVÁLY KATALIN – TÁTRAI PATRIK (2024): *A Kárpátaljai magyarok felekezeti megoszlása SUMMA 2017. Видавничий „Гельветика”.*
22. MOLNÁR. D. ERZSÉBET (2023): *Kárpátalja az államszocializmus időszakában. Megszállás és bekebelezés.* KOMP-PRESS, Kolozsvár.
23. MOLNÁR LÓRÁNT (2005): *Reformátusnak lenni Kárpátalján.* <https://doksi.net/hu/get.php?lid=11704> Letöltés időpontja: 2023. január 6.
24. ORBÁN MARIANNA (2008): *Történeti tanulmányok XVI. A Kárpátalja Református Egyház története 1944-1949 között.* A Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének kiadványa, Debrecen.
25. PEYER – MÜLLER (1994): *A Kárpátaljai Református Egyház története a két világháború között – kitekintéssel a jelenre.* Református Zsinati Iroda, Budapest.
26. SARK TAMÁS (2007): *„Malenykij robot”- magyarok a szovjet táborvilágban.* Kézirat.
27. SZANYI KM. BORBÁLA (2004): *A Kárpátaljai Református Egyház földrajza. A vallási összetétel bemutatása az iskolai földrajzoktatásban;* Diplomamunka. Beregszász, 2004.
28. TÁTRAI PATRIK – MOLNÁR JÓZSEF – KOVÁLY KATALIN – ERŐSS ÁGNES (2017): *SUMMA 2017: A kárpátaljai magyarok demográfiai felmérése.* http://real.mtak.hu/114579/1/21_karpatalja_mozgasban_beliv.pdf 2024. október 8.
29. TÓTH ATTILA - FODOR GYULA - BERGHAUER SÁNDOR (2022): *A kárpátaljai görögkatolikusok népességföldrajzi mutatói a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye 2022-es tematizmusa alapján.* https://real.mtak.hu/182793/1/5_3506.pdf Letöltés időpontja: 2024. szeptember 1.
30. ТЕТЯНА ГІЛЬБЕРГ (2024): *ГЕОГРАФІЯ - Підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Київ «Генеза».*

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra.	A hívek száma az egyházmegyéken belül a 2023-as adatok szerint	22
2. ábra.	A Kárpátaljai Református Egyházkerület lélekszáma a 2023-as adatok szerint	23
3. ábra.	Összlétszám változás az Ungi Református Egyházmegyében	25
4. ábra.	A reformátusok számának változása településenként 2017-2023 között százalékban	26
5. ábra.	Összlétszám változás a Beregi Református Egyházmegyében	27
6. ábra.	Összlétszám változás a Máramaros – Ugocsa Református Egyházmegyében.	28
7. ábra.	Keresztelési ráta az egyházmegyékben (2017-2023)	30
8. ábra.	Keresztelési ráta a Kárpátaljai Református Egyházkerületben	31
9. ábra.	Temetési ráta az egyházmegyékben (2017-2023)	32
10. ábra.	Temetési ráta a Kárpátaljai Református Egyházmegyében	33
11. ábra.	Reformátusok aránya az összlakosságon belül településenként	35
12. ábra.	Reformátusok aránya a magyarok között településenként	38

KÉPLETEK JEGYZÉKE

2.1. képlet: A hívek számának változása képlet

$$Lv = \frac{(Rsz1 - Rsz2)}{Rsz2} * 100\%$$

2.2. képlet: Keresztelési ráta képlete

$$Krata = \frac{Ksz}{Rsz} * 1000$$

2.3. képlet: Temetési ráta képlete

$$Trata = \frac{Tsz}{Rsz} * 1000$$

2.4. képlet: A reformátusok aránya az összlakosságon belül képlet

$$Ra = \frac{Rsz}{Tlsz} * 100\%$$

2.5. képlet: A reformátusok aránya a magyarságon belül képlet

$$Ra = \frac{Rsz}{MsZ} * 100\%$$

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet. A Kárpátaljai Református Egyházkerület térképe és a számokkal jelölt gyülekezetek feloldása

Települések nevei és jelölése a térképen			
1.	Akli	51.	Macsola
2.	Aklihegy	52.	Makkosjánosi
3.	Asztély	53.	Mátyfalva
4.	Badaló	54.	Mezőgecse
5.	Bakos	55.	Mezőkaszony
6.	Balazsér	56.	Mezővári
7.	Barkaszó	57.	Minaj
8.	Batár	58.	Munkács
9.	Bátfa	59.	Nagybakta
10.	Bátyú	60.	Nagybégány
11.	Bene	61.	Nagybereg
12.	Beregdéda	62.	Nagydobrony
13.	Beregrákos	63.	Nagygejóc
14.	Beregsom	64.	Nagymuzsaly
15.	Beregszász	65.	Nagypalád
16.	Beregújfalu	66.	Nagyszőlős
17.	Bilke	67.	Nevetlenfalu
18.	Borzsova	68.	Palágykomoróc
19.	Botfalva	69.	Palló
20.	Bótrágy	70.	Péterfalva
21.	Csap	71.	Rafajnaújfalu
22.	Csepe	72.	Rahó
23.	Csetfalva	73.	Rát
24.	Csongor	74.	Salánk
25.	Csonkapapi	75.	Sárosroszi
26.	Dercen	76.	Szalóka
27.	Eszeny	77.	Szernye
28.	Fancsika	78.	Szlatina
29.	Feketeadó	79.	Szolyva
30.	Feketepatak	80.	Szőlősgyula
31.	Fertősalmás	81.	Szürte
32.	Forgolány	82.	Técső
33.	Fornos	83.	Tekeháza
34.	Gálóc	84.	Tiszaágtelek
35.	Gát	85.	Tiszaásvány
36.	Gődényháza	86.	Tiszbökény
37.	Gut	87.	Tiszacsoma
38.	Halábor	88.	Tiszakeresztúr
39.	Harangláb	89.	Tisasalamon
40.	Hetyen	90.	Tiszaújfalu
41.	Huszt	91.	Tiszaújhely
42.	Izsnyéte	92.	Tiszaújlak
43.	Kajdanó	93.	Újakli
44.	Kígyós	94.	Újbátyú
45.	Királyháza	95.	Ungtarnóc
46.	Kisbégány	96.	Ungvár
47.	Kisdobrony	97.	Verbőc
48.	Kisgejóc	98.	Visk
49.	Kispapi	99.	Zápszony
50.	Korláthelmec		

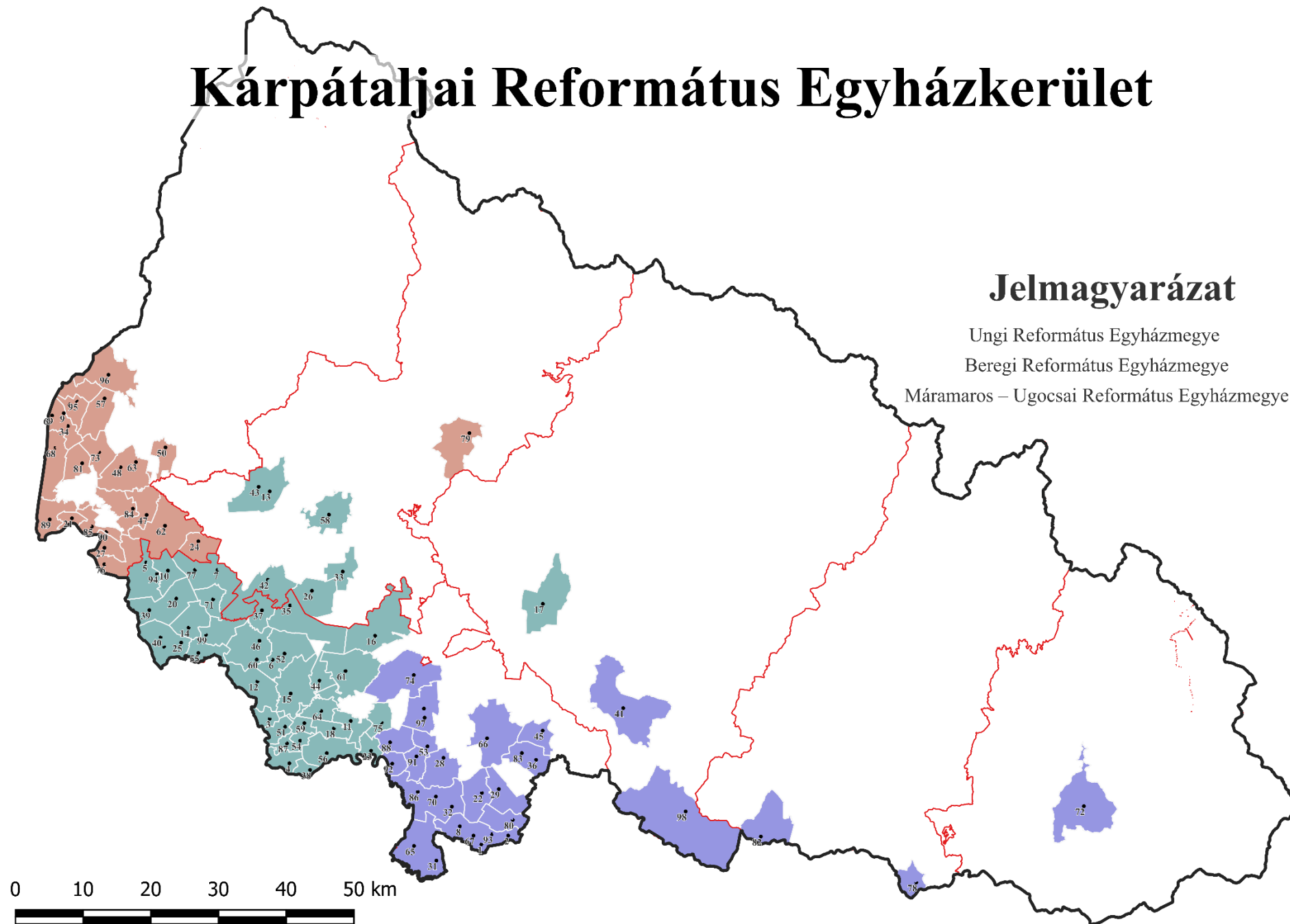
Kárpátaljai Református Egyházkerület

Jelmagyarázat

Ungi Református Egyházmegye

Beregi Református Egyházmegye

Máramaros – Ugocsai Református Egyházmegye

2. számú melléklet. A Kárpátaljai Református Egyházkerület Ungi Egyházmegyéjének adatbázisa 2017-ben

S/s z	A gyülekezet neve	Teljes létszáma	18 éven felüli	Hittanórás 6-15 éves korig	Született 2016-ben	Meghalt 2016-ben	Konfirmált 2016-ben	Házasságot kötött	Úrvacsorázók egész évben	Istentiszteleten résztevők
1.	Bátfa	62	56	2	1	1	-	-	150	20
2.	Botfalva	60	56	3	1	2	-	-	180	20
3.	Csap	1000	906	86	3	27	9	3	608	140
4.	Csongor	1642	1294	156	20	20	21	9	1226	370
5.	Eszeny	907	721	94	13	15	5	4	670	105
6.	Gálóc	81	70	10	1	2	-	-	230	18
7.	Kisdobrony	1150	1000	160	18	18	16	9	610	125
8.	Kisgejőc	302	266	36	8	5	10	2	390	55
9.	Korláthelmec	68	64	4	5	3	5	1	145	26
10.	Minaj	210	183	12	1	8	-	-	88	60
11.	Nagydobrony	4897	3709	261	36	68	54	18	3529	670
12.	Nagygejőc	490	420	65	4	4	-	5	130	76
13.	Palágykomoróc	233	210	20	1	6	2	2	360	40
14.	Palló	108	98	4	-	2	-	-	140	20
15.	Rát	289	237	24	2	4	2	1	75	65
16.	Szalóka	535	440	30	5	11	4	4	608	72
17.	Szolyva	50	50	-	-	2	-	-	180	35
18.	Szürte	563	448	63	8	10	6	6	681	80
19.	Tiszaásvány	667	430	67	4	18	8	3	236	35
20.	Tiszasalamon	513	388	39	4	9	-	2	400	60
21.	Tiszaújfalu	274	208	25	2	7	3	3	267	44
22.	Tiszaágtelek	385	275	62	2	7	6	1	309	65
23.	Ungtarnóc	90	78	5	2	6	1	1	25	34
24.	Ungvár	540	401	103	11	28	6	1	2000	220
	Összesen:	15116	12008	1331	152	281	158	75	12237	2455

3. számú melléklet: Óravázlat 7. osztály

Óravázlat

Tantárgy: Földrajz

Tanítás helye: Csongori Gimnázium

Osztály: 7. osztály

Tanulók száma: 10 fő

Az óra témája: Hogyan van betelepülve a bolygónk

Az óra célja:

- **Oktatási:** A tanulók megértsék a bolygó betelepülésének történetét, a népsűrűség fogalmát.
- **Képzési:** Fejleszteni a tanulók adatértelmezési és térképolvasási képességeit, különösen a népsűrűség vizsgálatában.
- **Nevelési:** Felhívni a figyelmet az emberi népesség eloszlásának környezeti és társadalmi hatásaira, valamint a felelős globális gondolkodás fontosságára.

Az óra típusa: új anyag átadása

Szemléltetőeszközök: térképek, prezentáció, vetítő, tankönyv.

Az óra menete

Szer- kezeti elem	Tartalmi rész	Módszer	Eszköz	Idő
I.	Szervezés - Köszönés, a napos jelentése; - <i>Jó napot kívánok!</i> - <i>Jó napot kívánok.</i> - Napos jelent. – <i>Mindenki készen áll a földrajz órához.</i> - <i>Köszönöm szépen! Foglaljatok helyet!</i> - Osztálynapló beírása (hiányzók feljegyzése).	Tanári és tanulói közlés	Szóbeli	3 perc
II.	Számonkérés Az előző téma anyagából kihívok szóban felelni 2-3 tanulót a táblához. A következő kérdésekre kell válaszolniuk: 1) <i>Mit nevezünk természeti komplexumoknak?</i> 2) <i>Jellemezd az egyenlítői övezet éghajlatát!</i>	Tanári és tanulói közlés	Szóbeli	5 perc

	3) <i>Jellemezd az egyenlítői övezet éghajlatát!</i> 4) <i>Milyen növényzet és állatvilág jellemzi az egyenlítői övezetet?</i> 5) <i>Sorolj fel két állat- és két növényfajt, ami a trópusi övezetben található!</i> 6) <i>Milyen víztömegeket különböztetünk meg a mélységüktől függően?</i>			
III.	Motiváció A mai tanórán egy új témával foglalkozunk. Megbeszéljük, hogyan népesült be a bolygónk, illetve megbeszéljük a népsűrűség fogalmát.	Tanári közlés	Szóbeli	2 perc
IV.	Új anyag feldolgozása Jelenleg több mint 8 milliárd ember él a Földön. Ezt a hatalmas létszámot szinte elképzelhetetlen megérteni. Ha mindenkit egymás mellé állítanánk, a sor több mint 100-szor körbeölelné a Földet az Egyenlítő mentén! A világ népessége folyamatosan növekszik. A távoli múltban – még az időszámításunk kezdetén – lassabban nőtt, mert az ember nagymértékben függött a természeti körülményektől, és nehéz volt leküzdeni a járványokat és az éhínséget. A gyors népességnövekedés csak az elmúlt 400 évben kezdődött, amikor az ember kevésbé függött a természettől. A 20. századtól kezdve a növekedés rendkívül gyors lett: 1975-ben 4 milliárd ember volt, 1987-ben 5 milliárd, 1999-ben 6 milliárd, 2011-ben 7 milliárd, és 2022-ben megszületett a Föld 8 milliárdodik lakója. A kétévente közzétett népesedési jelentés, a World Population Prospects legutóbbi kiadása szerint az emberek száma a 2024-es 8,2 milliárdról 2080-ra 10,3-ra fog nőni, mielőtt ez az évszázad végére megfordul, és 10,2 milliárdra csökken. A népességnövekedés gyorsulásának fő oka a halálozási arány csökkenése a technológiai és orvosi fejlődésnek köszönhetően. A tudósok előrejelzése szerint a benépesült kontinenseken továbbra is növekedni fog a népesség. Ezért fontos minden országnak, hogy ne okozzon konfliktusokat és ne kezdjen háborúkat, hanem inkább arra törekedjen, hogy kielégítse az emberek szükségleteit élelmiszerrel, oktatással, egészségügyi ellátással és a környezet minőségével kapcsolatban.	Tanári közlés, atlasz használata	Szóbeli Vázlat-pontok bejegyzése a füzetbe Az atlaszban való ábrák megebeszélése	30 perc

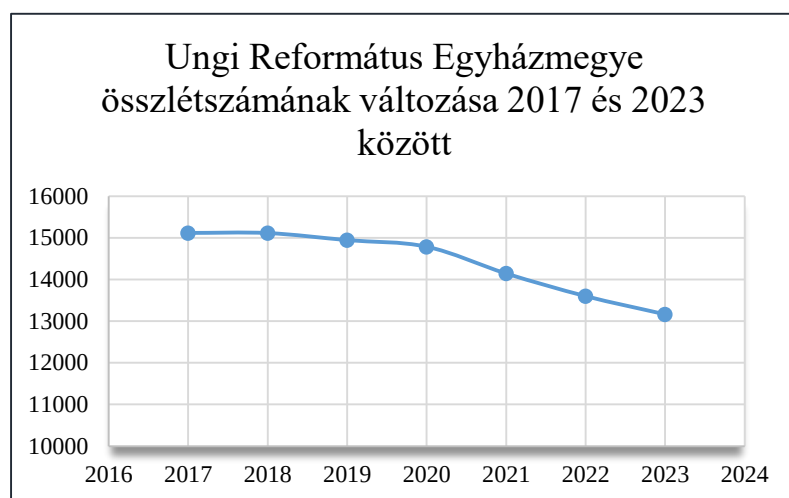
	A népesség növekedésével párhuzamosan gyorsan elterjedt az emberiség a Földön. Azonban az emberek nem egyenletesen telepedtek le. Ahogy tudjátok, az első civilizációk kedvező domborzatú, jó éghajlatú, folyók közeli területeken alakultak ki – a Tigris és az Eufrátesz völgyeiben (Sumer), a Nílus (Ókori Egyiptom), az Indus (Ókori India), valamint a Jangce és a Huangho (Ókori Kína) mellett. Napjainkban is, akárcsak sok évszázaddal ezelőtt, a természeti körülmények határozzák meg a népesség eloszlását a Földön. Az emberek mintegy 70%-a a szárazföldek 7%-án él. Azok a szárazföldek, amelyek zord természeti körülményekkel rendelkeznek – például az Antarktisz, Grönland és az Északi-sarkvidéki szigetek – ma is lakatlanok vagy ritkán lakottak. Ritkán lakottak továbbá az esőerdők, sivatagok, tundrák, tajgák és a hegyvidékek is. A legsűrűbben lakott területek a mérsékelt, szubtrópusi és szubekvatoriális övezetek síkságai, a tengerek és óceánok partvidékei. Érdekes, hogy az északi féltekén jóval több ember él, mint a déli féltekén. MI AZ A NÉPSŰRŰSÉG? A népsűrűség a terület 1 km²-ére jutó lakosok átlagos számát jelenti. Ennek kiszámításához a lakosság számát el kell osztani a terület nagyságával, amelyen él. Ha a Föld népessége nagyjából 8,1 milliárd fő, és a szárazföldek területe 149 millió km², akkor a bolygónk átlagos népsűrűsége több mint 54 fő 1 km²-en. A népsűrűség a különböző kontinenseken és országokban eltérő. Ez jól látható a térképen (68. ábra). Európában és Délkelet-Ázsia térségeiben majdnem kétszerese a világ átlagos népsűrűségének, míg Afrikában, Észak- és Dél-Amerikában viszont csak fele. A legalacsonyabb népsűrűsége Ausztráliának van. Vallás- egy meghatározott személy vagy embercsoport világnézetének és világképének sajátos rendszere, az emberi viselkedést meghatározó kulturális, szellemi és erkölcsi értékek összessége.			
--	---	--	--	--

„A vallás – mint már említettem – egy meghatározott személy vagy embercsoport világnézetének és világképének sajátos rendszere. De most egy kicsit személyesebben is beszéljünk róla...”

– Nálatok otthon milyen vallású a családok? Református? Katolikus? Valaki más felekezethez tartozik?

– Itt, Csongoron és a környékbeli falvakban legtöbben reformátusok vagyunk, igaz? És a templom nagyon fontos része a közösségnek – talán ti is jártok hittanra, templomba, konfirmációra készültök. Ez mind hozzátartozik ahhoz, amit vallásnak nevezünk.

– Most mutatok nektek egy nagyon érdekes ábrát.

(Saját szerkesztés, 2025)

Ez az Ungi Református Egyházmegye statisztikája – ez az az egyházmegye, amelyhez Csongor is tartozik.

Nézzétek csak meg: 2017-ben még több mint 15116 reformátust tartottak nyilván. 2023-ra ez a szám csökkent, 13163 főre.

– Szerintetek miért van ez? Mi lehet az oka, hogy csökken a reformátusok száma?

Egyszerű becslési feladat (Ha van idő):

Felírom a táblára a két adatot: 2017 – 15116 és 2023 – 13163

– Számoljuk ki most együtt, hány fővel csökkent a református lakosság az Ungi Egyházmegyében!

Hány év alatt történt ez a csökkenés?

Ha így folytatódik, szerintetek mi lesz 2030-ra?

Azt is látjuk az eredményeken, hogy nemcsak azért van kevesebb református, mert kevesebb gyereket keresztesznek vagy öregebbek a

	közösségek, hanem mert sokan elköltöztek. Ti is tudtok olyan családról, ugye, akik elmentek Magyarországra, Csehországba vagy máshova dolgozni, tanulni vagy élni?” Ahhoz, hogy a falvaink élők maradjanak, szükség van ránk – rátok is –, hogy tanuljunk, visszajöjjünk, és építsük a közösségeinket. Ezért is fontos megérteni, hogy a népesség és a vallás nemcsak számok, hanem élethelyzetek, emberek, sorsok.			
V.	Házi feladat Írj 5 világvallást az internet segítségével.	Tanári közlés	Írásbeli	2 perc
VI.	Összefoglalás A mai órán megismerkedtünk a bolygónk betelepülésével. Kérdések az óra során 1. Mit nevezünk népsűrűségnek? 2. Jelenleg kb. hány ember él a Földön? 3. Mit nevezünk vallásnak?	Tanári közlés	Szóbeli	3 perc

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani témavezetőmnek, Dr. Molnár József tanár úrnak, aki nagyban hozzájárult szakdolgozatom elkészítéséhez. Hálás vagyok bizalmáért, áldozatkész munkájáért és irányításáért. Köszönöm, hogy mindvégig segítségemre volt, bármilyen problémával fordultam hozzá. Értékes tanácsaival, szakmai útmutatásával mindig a megfelelő irányba terelt. Köszönöm építő jellegű kritikáit, melyek hasznosnak bizonyultak a szakdolgozat megírásakor.

Köszönöm, hogy a tanulmányaim során segítségemre volt, és nagymértékben hozzájárult szakmai fejlődésemhez.

Végül köszönettel tartozom a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Földrajz és Turizmus Tanszékének, hogy lehetővé tették tanulmányaim elvégzését.

NYILATKOZAT

Alulírott Hadar Adrienn, földrajz szakos hallgató kijelentem, hogy a szakdolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Földrajz és Turizmus Tanszéken készítettem földrajz diploma megszerzése céljából.

Kijelentem, hogy szakdolgozatomat korábban más szakon nem védtem meg, saját munkám eredménye és csak hivatkozott forrásokat használtam fel.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola könyvtárában a kölcsönözhető könyvek között helyezik el.

Звіт подібності

метадані

Назва організації
Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian
Заголовок
ГЕОГРАФІЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ РЕФОРМАТСЬКОЇ ЦЕРКВИ
Автор
Науковий керівник / Експерт
Годор Адрієнн Андріївна Стефан Молнар Д.
підрозділ
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

КЦ

25

Довжина фраз для коефіцієнта подібності 2

11753

Кількість слів

94863

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		0
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		95

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копію тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Копію тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	МОЖЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВЕЛИКОДОБРОНСЬКИХ ОБ'ЄКТІВ ЗУІ ІМ. Ф. РАКОЦІ II 5/26/2025 Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II)	49 0.42 %
2	https://mnl.gov.hu/sites/default/files/szszbml/lt_2019_fodor_krisztina.pdf	36 0.31 %
3	http://refua.firak.hu/cikk/mutat/akeru/eltortenele/	31 0.26 %